
een spiegel verhaal van 'mensworden'

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1 . Hoe het begon....	5
2. Een engagement van: godsdienst en mensendienst horen samen	11
3. Liefde – Vriendschap – Verbondenheid	15
4. Mijn groei en ontwikkeling als vrouw	29
5. Mijn groeiweg in geloof en gebed	37
Slot	47

Inleiding

Je verhaal doen van meer dan een halve eeuw leven is niet eenvoudig ook al is het in heel wat opzichten eenvoudig en gewoon verlopen. Je zal in mijn verhaal geen chronologische volgorde vinden, omdat het telkens weer vanuit een andere invalshoek wordt verteld. In heel het verhaal is liefde hét sleutelwoord.

De boodschap die ik verlang te brengen is dat “ mensworden “ niet bestaat uit een streven om een super mens te worden, noch in het naast je schoenen lopen, maar in het je mooi maken, zoals het bij je past. Noch engel, noch dier, maar mens! Bij dat mooi maken heb je een spiegel nodig.

* * *

Als kleuter was ik gefascineerd door de grote spiegel van de kleerkast waarin je je volle lengte zag en zelfs op de rug door de weerkaatsing van de spiegel van de lavabo. Stiekem bracht ik daar heel wat tijd door met verkleedpartijtjes, bij voorkeur met het passen van jurken en hoeden van mijn moeder. Mijn oog viel telkens op de bruidsjurk van mijn moeder. Wat jammer hij paste me niet!

Een andere keer werd het voor dezelfde spiegel een schminkpartij met een stukje rood zijdenpapier of heel uitzonderlijk met echte schmink tot grote ergenis van mijn grootmoeder. Zij vond dat ongepast niet alleen als een onschuldig spel van een kind, maar evenzeer voor een jong meisje of vrouw. Nog maar een kleuter kon ik in de spiegel zelf onderscheiden dat de bruidsjurk van mijn moeder me niet paste. Hij paste ooit bij mijn moeder op een bijzonder moment in haar leven, maar niet bij een klein meisje.

Veel moeilijker wordt het in het leven van elke dag om juist te onderscheiden wat wel of niet bij je past of om een goede keuze te maken. Je krijgt zoveel voorgespiegeld. Vaak nog het meest wat je op het verkeerde been zet om echt mens te worden. Waarom mijn grootmoeder erg gekant was tegen opsmuk, weet ik niet. Evenmin waarom ze beweerde dat de duivel achter je stond wanneer je voor haar gevoel te veel in de spiegel keek. Dat opsmuk een vorm kan zijn van jezelf niet te accepteren of van een zich verschuilen achter een masker, kan best. Wat de duivel betreft. Er bestaat geen gevaar dat hij achter je staat als je in een stuk glas met kwikzilver kijkt. Wel als je hem als een verpersoonlijking duidt van een kijken in een spiegel die je aanzet om het beste in jou te vernietigen. Voor zo een spiegel word je aangevallen in de rug, onverhoeds en kwetsbaar.

Mensworden blijft een moeizaam groeiproces, dat niet rechtlijnig verloopt. Dat groeiproces vergelijk ik graag met het doorlopen of misschien wel op je knieën doorkruipen van het pelgrims labyrint in de kathedraal van Chartres in Frankrijk.

Voor mij staat het symbool voor de weg naar menswording die ik bezig ben af te leggen.

1 Hoe het begon....



Het pelgrimslabyrint in de kathedraal van Chartres.



Mens word je niet op je eentje, maar samen en in relatie met anderen. Omdat mensen voor elkaar een spiegel zijn, kan je zeggen dat je leven zich als het ware afspeelt in een spiegelpaleis. Op je levensweg staan of vergezellen je allerlei spiegels. Als volwassene ben je vrij te kiezen in welke je spiegelt. Jouw keuze bepaalt jouw manier van mensworden. Het is wel waar dat die vrijheid kan beïnvloed worden, en dat je met scha en schande vaststelt dat je keuze de verkeerde kant opgaat. Terugkeer, ommekeer, bekering is altijd mogelijk. We zijn immers geen gedetermineerde wezens.

De eerste en wel erg belangrijke spiegels voor mij waren mijn ouders. Het gezin waarin ik opgroeide, geef ik graag de naam: gewoon. Daarmee bedoel ik dat je het kan vergelijken met een weegschaal vrij in balans, niet overheerend langs één kant. Dat mijn ouders niet volmaakt waren of evenmin vrij van fouten en gebreken staat buiten kijf. Wat ze me meegaven voor het leven, daar kan ik ruimschoots mee doen.

Ze reikten mij waarden en normen aan van een christelijk leven. Meer dan een juwelen kistje vol sieraden en juwelen leerde ik daarmee kennen om me als mens te sieren en mooi te maken. Wat ik ten zeerste waardeer en waarvoor ik hen dankbaar blijf is dat ze me bijbrachten om me niet te vergelijken met anderen. Je vergelijken met anderen zijn of hebben, kunnen, doen en mogen is een spiegelen dat niet alleen nabootsende rivaliteit in de hand werkt maar je ook blind maakt voor wie je zelf bent met al de mogelijkheden en gaven die je geschonken zijn.

Opgroeien in een milieu waar evangelisch christelijke waarden en normen gehanteerd en concreet beleefd worden, zorgt voor een voedingsbodem van waaruit een keuze kan maken voor een religieus leven, dat in zijn diepste kern leven volgens het evangelie is. Nauwelijks een tiener voelde ik aan dat ik met mijn leven die richting uit wilde en dat zo vlug mogelijk. Ook in mij ontwaakte de rebelse puber, al was dat wel een beetje anders dan bij de meesten. Mijn ouders werden haast wanhopig. Wat moet je aan met een puber die absoluut naar het klooster wilt en nog niet eens de helft van haar tienerjaren achter zich heeft?!

Hun kinderen niet kunnen loslaten, was niet hun probleem. Noch hun zoon, noch hun andere 3 dochters hebben ze belet hun eigen weg in het leven te gaan. Wat hun kinderen betreft koesterden ze slechts de ambitie dat ze gelukkig zouden zijn. Een tijd lang hielden ze het been stijf, uit bezorgdheid omwille van mijn jeugdige leeftijd. Mijn moeder argumenteerde: " Je moet eerst mensworden

voor je die stap zet". Haar uitspraak: " Mensworden" is me niet alleen bij gebleven. Met de jaren is het me duidelijk geworden dat het in feite hierom gaat niet alleen in het religieuze leven, maar dat het geldt voor elke levenskeuze. Door mijn koppig vasthouden haalde ik ten slotte mijn slag thuis.

Een tiener begint aan een klooster avontuur.

Met het licht op groen, zowel van van de kant van mijn ouders als van het klooster, zette ik een beslissende stap in het leven, met al de bagage die ik van thuis had meegekregen en met al wat een puber eigen is. Mijn vader gaf me deze raad mee: " Doe je best. God doet de rest" ! Het wijst op het samenspel van Mens en God. Als je zelf niets doet, gebeurt er niets! Die ervaring heb ik ondertussen opgedaan. Als je je best doet roep je daarmee Gods scheppende kracht op. Van de andere zijde zet je Hem machteloos aan de kant als je weigert te doen wat in je vermogen ligt. Hij repecteert onze vrijheid.

* * *

Volgens de bepaling van het Canonieke recht was de duur van de vormingstijd toen 4 jaar en 6 maanden. Je moest ten volle 21 jaar zijn vooraleer je een verbintenis of professie voor het leven kon aangaan. In mijn geval had ik dus nog een opleidings - en studietijd van 5 jaar en 6 maanden voor de boeg. Dezelfde kerkelijke instantie stelde bepaalde voorwaarden voordat je een religieuze leven mocht beginnen. Je moest ten minste 15 jaar zijn, fysisch en psychisch gezond. Een bewijs kunnen voorleggen van doopsel en vormsel en van vrije status. Er werd zorgvuldig nagegaan of je de stap naar het klooster uit vrije wil zette en op een moment dat je hiertoe in staat was. Het is geen geldig motief als je in een benarde situatie van ziekte of gevaar een belofte doet om naar het klooster te gaan. Ook niet als het doet omdat bijvoorbeeld je ouders het verlangen of wanneer er morele druk op je wordt uitgeoefend. Aan bevoegde mensen werd gevraagd om informatie te verschaffen over je karakter en je vroegere en huidige gedrag. Voor je professie deed kwam een kerkelijke afgevaardigde een onderzoek instellen of je voldoende op de hoogte was van de geloofs - en geloften inhoud en of het jouw vrije beslissing was om die verbintenis aan te gaan. Het heeft allemaal veel weg van een toelatings-examen dat je moet passeren. Het gaf je echter wel het gevoel dat je in je roeping serieus genomen werd.

Zonder noemenswaardige moeilijkheden verliep de initiatie en de 1st vormingsperiode, alhoewel het een vrij ascetisch leven was met soms harde discipline. Omdat dit leven echt mijn keuze was en ik aanvoelde dat het bij me paste, kon ik het aan, ook al was ik piepjong. Concreet zag het leven in die proeftijd er als volgt uit. De dag begon om 5u30 en eindigde om 21u. Tot op vandaag is dit meestal nog het geval. Als Claris kwam daar voor mij nog bij dat ik om 0u30 mijn nachtrust onderbrak tot 2u00 voor gebed. Meer dan 25 jaar kon ik dit ritme volhouden.

Nauwelijks 16 jaar droeg ik al een habijt of kloosterkleed dat je 's morgens aantrok en pas 's avonds aflegde en dat zowel in de zomer als winterperiode. Je hadt je te houden aan een vaste dagorde van gebed- studie – handenarbeid. Of je nu 15 of 25 jaar was, van iedereen werd hetzelfde gevraagd. Bovendien gebeurde alles in groepsverband. Heel de dag had je te maken met elkaar en omdat we sliepen op een slaapzaal voor een deel 's nachts. Ik heb me weinig vragen gesteld bij die manier van leven die voor buitenstaanders meestal vrij monotoon net een beperkte bewegingsvrijheid leek. Je accepteerde het omdat je er vertrouwen in had dat men het beste met je voorhad, al begreep je niet onmiddellijk het waarom hiervan. Later ondervond ik en zelfs nu dat het wel degelijk zin heeft gehad. Nu oogst ik er nog altijd de vruchten van. Liefde, vriendschap en inzet voor anderen en niettemin gebed vragen geduld, trouw en doorzettingsvermogen.

Vanzelfsprekend gebeurt het op zijn best vanuit een diepe bewogenheid en motivatie. De ervaring leert dat een mens zich niet altijd op zijn best voelt als hij voor een veeleisende of moeilijke opdracht wordt geplaatst. Een zekere aangeleerde ascese en discipline kunnen je dan van pas komen om toch te doen wat moet gedaan worden. Als je alleen doet waar je zin in hebt of wat een prettig gevoel geeft, kan je nooit groeien in liefde en vriendschap en naar meer menszijn. Vandaar dat ik positief tegen deze periode aankijk.

Die eerste vormingstijd beoogde zowel religieuze als menselijke vorming. Tussen beiden bestaat geen fundamenteel verschil. Het was een voorbereiding om een verbintenis aan te gaan door het afleggen van 3 religieuze geloften: armoede, kuisheid, gehoorzaamheid, gebaseerd op het Evangelie. Het zijn welomschreven spiegels voor het religieuze leven waar het zoeken van God centraal staat. Telkens ben ik geslaagd in die proeftijd en mocht ik verder doorgaan. Het was inderdaad een proeftijd in de dubbele betekenis van het woord. Van "proeven" om te weten hoe zo'n leven smaakt en van "beproeven" in de zin van uitproberen. Als het voor jou echt proeft naar leven, liefde, geluk en je die smaak te pakken krijgt, is dat een aanwijzing voor jezelf dat het religieuze leven iets voor jou is.

* * *

Als je me vandaag de vraag stelt over wat ik doe in het klooster is het antwoord: bidden, studeren en werken. Gebed, studie, inzet stonden op het programma aan het begin van mijn kloosterleven en ik merk dat het na 50 jaar nog niet anders kan wil het zijn zin en elan behouden. Als 'het zoeken van God' centraal staat, spreekt het vanzelf dat 'gebed' een belangrijke en onmisbare rol zal blijven spelen in mijn leven. Bidden kan heel eenvoudig zijn en is zelfs mogelijk voor een kind. Studie kan hier fungeren als een uitstekend hulpmiddel bij de opbouw of ondersteuning van een gebedscultuur. Een kind bezit nog een natuurlijke ontvankelijkheid en onbevangenheid om te bidden.

Voor volwassenen is dat meestal een verloren paradijs waarnaar je op zoek moet gaan. In je groei als gelovige is studie niet weg te denken. Alhoewel de geloofsinhoud hetzelfde is gebleven, geloof ik nu anders dan toen ik 50 jaar geleden aan mijn kloosterleven begon en ook als voor 35 jaar toen ik Claris werd. Met een geloof dat niet met jou is meegegroeid, maar in zijn kinderschoenen bleef staan, kan je het niet redden. Het geeft bovendien een vertekend en infantiel beeld van een werkelijkheid die een mens juist een ruggengraat kan geven, ook nu in onze snel evoluerende wereld.

Intellectueel op de hoogte zijn van of onderlegd zijn in de geloofsinhoud is een goede zaak, maar volstaan niet. Geloven is voor mij nog een grote en moeilijke stap verder. In mijn beleving is het niet geloven in iets, maar in Iemand die ik de naam God geef. In het verstaan van of om dieper door te dringen in de boodschap van de bijbel is studie noodzakelijk. Dit is ook het geval bij het je eigen maken van de spiritualiteit van de Stichter van de orde waartoe je behoort.

Normaal kies je voor een klooster met een bepaalde spiritualiteit. Die spiritualiteit belicht en verwoord vanuit een eigen invalshoek en op een specifieke wijze de bijbel en bij voorkeur het Evangelie met de bedoeling dat je daaraan concrete gestalte tracht te geven, zowel onder elkaar binnen de kloostergemeenschap als naar buiten toe. Studie staat ook voor het je bekwamen om een professioneel engagement aan te gaan en voor bijscholing. Dit geldt meestal voor een klooster dat zich actief inzet voor onderwijs, ziekenverpleging, bejaardenzorg. Voor mij was dit van toepassing de eerste 15 jaar van mijn klooster leven.

Samengevat staat studie hoofdzakelijk in dienst van een bepaalde christelijke levensvorm, gepraktiseerd in een klooster. Voor mij draagt die studie bij in mijn proces van mensworden.

* * *

Mijn overstap van een actief naar een contemplatief kloosterleven gebeurde niet van vandaag op morgen en nog minder was het een wegvluchten. Ik vroeg en kreeg daarbij de nodige hulp en tijd om uit te klaren of zo een leven bij me paste. Op het moment dat ik besliste die overstap te maken was er niets dat in de richting van wegvluchten wees. Ik voelde me goed in mijn vel op de plek waar ik was, niettemin in mijn relatie met mijn medezusters en in mijn ontwikkeling als vrouw. Volgens de schoolinspectie deed ik het zeer goed als kleuterleidster. Zelf voelde ik me in die job als een vis in de zee! In mijn omgeving botste ik op een niet kunnen begrijpen. Hoe valt zo iets nu te verklaren als je alles hebt om gelukkig te zijn?! Ik had er ook geen afdoende verklaring voor. In mij voer een onweerstaanbare kracht die me voortstuwde in die richting, waardoor ik ook een berg moeilijkheden kon trotseren.

Het 2de Vaticaans Concilie in de jaren 60 had, figuurlijk gesproken, ramen en deuren opengegooid, nog het meest in actieve kloosters. Een zekere invloed van het studenten protest in 1968 had men ook niet buiten de kloostermuren kunnen houden. Het was een tijd van grote en ingrijpende maar ook van noodzakelijke veranderingen. Voordien ging het individu in het klooster als het ware op in de gemeenschap. Je kon je erin verschuilen. Je moest maar doen wat er van je gevraagd werd en dan was alles ok. Nu werd je plots zelf voor je verantwoordelijkheid geplaatst voor de invulling van je roeping en kloosterleven.

Een tijd van uitzuivering brak aan, nl. van minder kwantiteit maar meer kwaliteit op alle gebied. Vanuit die context kan ik mijn overstap naar het contemplatieve leven duiden als het gevolg van een rijpingsproces in mijn zoektocht naar God. Ik beseftte dat ik met mijn beslissing mensen onvermijdelijk moest pijn doen. Vooral hen van wie ik hield en aan wie ik veel verschuldigd was. Juist zij die me zoveel ruimte hadden gegeven om mezelf te worden werden er de dupe van.

Mijn ouders en naaste familie oefenden geen emotionele druk uit bij die nieuwe stap die ik zette. Nochtans lag het erg moeilijk en gevoelig voor hen op het gebied van contact mogelijkheid wanneer ik in zou treden in een slot klooster. Ze respecteerden mijn beslissing en geloofden in mijn nieuwe roeping.

Nog altijd heb ik het gevoel dat het een goede beslissing was op het juiste moment. Al heb ik van bij de aanvang het gevoel dat het klooster leven echt de weg is die bij me me past, toch betekent dat niet dat het voor mij altijd een pad van rozen is geweest gedurende de voorbije 50 jaar en evenmin een succesverhaal.

Omdat je er niet gemakkelijk mee naar buiten komt wil dat nog niet zeggen dat er geen harde noten te kraken vielen of dat ik niet aan het kloosterleven en aan wat mislukte geleden heb. Mijn kloosterleven kende ups en downs in maakte zelfs serieuze crississen door waardoor alles een beetje op de helling kwam staan. Al bij al ben ik eraan gegroeid en daar gaat het om. Het blijft voor mij nog altijd een avontuur dat de moeite waard is.

2. Een engagement van: godsdienst en mensendienst horen samen.

Tijdens mijn kinder-en tienerjaren ing in mijn dorp praktisch iedereen naar de kerk. Toch was ere en verschil te merken hoe dat kerkelijk zijn doorwerkte in het leven van alle dag. Bij sommigen hield het, om zo te zeggen, aan de deur van de kerk op. Bij anderen o.a. bij mijn grootouders, ouders, familie vertaalde het zich in sociale bewogenheid en belangeloze inzet voor de medemens.

* * *

Zij weerspiegelden voor mij dat godsdienst en dienst aan mensen samen horen. Een opleiding van 4 jaar aan een normaalschool voor kleuterleidsters, stoomde me klaar om me te engageren in een kleuterschool. Bij dit 1st engagement, dat 5 jaar zou duren was mijn devies: "Er ten volle voor gaan"! Toen ik eraan begon leek het erop dat alles tegenviel. Een overvolle klas van 40 kleuters kreeg ik toegewezen. Bovendien was die ook nog slecht uitgerust. Als 21 jarige deelde ik het leven met zusters die mijn moeder of grootmoeder konden zijn. Meestal hadden zij dat zelf niet in de gaten. Hoe vreemd ook toch accepteerde ik die situatie alsof het zo moest zijn, alhoewel het niet gemakkelijk of comfortabel voelde. Waarschijnlijk kon het gewoon omdat ik thuis gezien en meegemaakt had dat je je inzet niet afhankelijk mag maken van gunstige omstandigheden of van bepaalde mensen die je liggen.

* * *

Vanaf mijn 7e jaar deelden wij, met ons gezin, hetzelfde huis met mijn grootmoeder. Dus 3 generaties in hetzelfde huis! Dat zorgde wel eens voor spanningen. Een praktische leerschool om van jongsaf met generatie verschillen om te gaan. Ook om met zelfrespect te leren slalommen om onnodige aanvaringen te vermijden. Het heeft me laten ervaren dat het best kan klikken tussen jong en oud vooral als je elkaar de ruimte geeft om zichzelf te zijn. Het laatste levensjaar van mijn bejaarde grootmoeder was getekend door fysische en mentale aftakeling. Al gauw werd ze bedlegerig en dement, helemaal aangewezen op permanente hulp en verzorging.

Er kon geen beroep gedaan worden op "thuisverpleging of familiehelp" die bestonden toen nog niet. Een zware belasting voor een gezin met 5 kinderen tussen 5 en 18 jaar. Hoe moeilijk ook, het kon dankzij de opoffering van mijn ouders, vooral van mijn moeder en de hulp van mijn oudste zus in het huishouden.

Dag noch nacht werd grootmoeder alleen gelaten. Uren heb ik aan haar ziekbed doorgebracht als tiener van 14 jaar. Soms liep ik samen met een nichtje bij haar op de kamer, om mijn ouders wat rust te gunnen. Opoffering is geen mode woord. De inhoud ervan staat haaks op onze huidige cultuur. Toch kan het niet geschrapt worden uit het vocabulaire van liefhebben en mensworden.

* * *

Bij mijn 1ste engagement probeerde ik te roeien met de riemen die er voorhanden waren. Het heeft me heel creatief gemaakt om met praktisch niets toch iets te doen. Ik ontdekte dat je vaak meer kan dan dat je voor mogelijk houdt. Het begin van mijn 2e engagement, op een andere plek, dat opnieuw 5 jaar duurde, onderging ik als een geweldig contrast. Ik wist niet wat me overkwam in positieve zin. In vergelijking met het 1st had ik nu de hemel op aarde. De ruimte die me geboden werd gaf me vleugels bij mijn inzet, op de 1ste plaats in school en parochie maar niettemin voor mijn medezusters. Vrijwilligerswerk, aangesloten bij Caritas gemeenschapsdienst in een ziekenhuis, kon er gerust nog bij zonder dat al het andere in gedrang kwam.

Het 1ste hoorde bij mijn opdracht, bij wat je van mij mocht verwachten en wat voorrang had. Vrijwilligerswerk was iets dat daar buiten viel maar niet vreemd is als je goddienst koppelt aan het dienen van mensen en liefde opvat als werkwoord. Zo was het ook bij mijn grootouders. Ze moesten zorgen voor een groot gezin van 10 kinderen en toch beschikten ze over de nodige energie om op vrijwillige basis zich sociaal te engageren. Grootvader, mijn peter stonden mee aan de wieg van de meeste sociale organisaties die toen ter tijd tot stand kwamen in ons dorp. Terwijl grootmoeder naar wie ik genoemd ben, steeds beschikbaar was om in de buurt palliatieve zorg te bieden of aan stervensbegeleiding te doen. Voor mij inspirerende spiegels!

Bij mij begon het met 8 uren in de maand. Dat was volgens het contract gesloten met Caritas gemeenschapsdienst. Het groeide echter vlug uit tot 4 à 8 uren elk weekend en schoolvakantie. Het motto dat ons werd meegegeven luidde: "Goed doen en verdwijnen " ! Dit vrijwilligerswerk bracht me heel wat praktische en mentale vaardigheden bij om met zieken om te gaan, wat me later als claris goed van pas kwam bij het verzorgen en bijstaan van zieke en bejaarde zusters. De levensles die het me meegaf is dat je je belangeloos moet geven aan mensen, wars van ambitie, zonder iets terug te krijgen of er zelf belangrijker of groter door te worden. Je ervaart dat je ontvangt door te geven. Zelfs als er niets van respons komt op je inzet en als die schijnbaar mislukt , mag je voor jezelf besluiten dat liefhebben en zelfgave nooit verloren zijn. Bovendien wordt je er beter en meer mens van. Zelfgave biedt je een uitstekende kans om jezelf te worden. Het tilt je uit boven het wereldje van ik gerichtheid zodat je je roeping en bestemming als mens kan bereiken.

* * *

De zuivere lucht van belangeloze naastenliefde mocht ik inademen tijdens mijn kinderjaren bij familie waar ik een beetje kind aan huis was. De parabel van "De barmhartige Samaritaan" uit het Lucas Evangelie (LC 10, 25-37) zag ik er telkens tot leven komen als iets vanzelfsprekend. Hun huis, een huis vol vriendschap met een luisterend oor en een open deur voor eenzame mensen! Het meest markante voorbeeld van belangeloze naastenliefde manifesteerde zich in het feit dat zij zo maar hun geburen, een bejaard en hulpbehoevend echtpaar, waarvan de vrouw dement was, opnamen in hun gezin dat zelf al 3 generaties vertegenwoordigde. Beiden warden er tot aan hun dood liefdevol verzorgd. Het blijft een diepe indruk op me maken. Ik draag het mee als een kostbare spiegel. Woorden wekken, maar voorbeelden trekken! Wat je wel of niet meekrijgt in het leven spelt een grote rol in je op weg zijn om mens te worden.

* * *

Wat voor mij eerst vrijwilligerswerk werk was, werd bij mijn overstap naar de Clarissen haast 30 jaar mijn voornaamste taak. Clarissen blijven even min gespaard van ziektes, ouderdom, aftakeling, dood, ... Al blijft dit verborgen achter kloostermuren. In plaats van 4 a 8 uur in het weekend of de schoolvakanties was het nu jaar in jaar uit, dag en nacht paraat staan om medezusters nabij te zijn en hulp te bieden. Een mooie maar veeleisende taak! In die tijdspanne overleed om de 2 jaar een zuster, 15 in totaal. Ik heb gepoogd om hen in de broosheid van ziekte en ouderdom te dragen tot ze de overkant bereikten.

* * *

Misschien gaat het erop lijken dat in heel het verhaal God niet of weinig ter sprake komt. Als je het nauwkeurig leest, laat Hij zich voortdurend vermoeden in het wit van de bladzijden. Zonder het wit, zonder God, kon mijn verhaal nooit geschreven worden. In mijn engagement is Hij steeds aanwezig geweest als voortstuwende kracht en als ruimte, als lucht! Die kracht en impuls, die ruimte en vrijheid, die lucht en spirit is voor mij Jezus Christus, zijn persoon, zijn leven, zijn woorden en daden. Ik heb hem van binnenuit leren kennen en van Hem gaan houden langs mensen, levende spiegels van Hem, die ik op mijn weg ontmoette.

In hen licht Hij op, als liefde door daden. Achter hun belangeloze inzet en zelfgave ging ik uiteindelijk het geheim vermoeden van hun kracht en uitstraling. Stuk voor stuk zijn het meestal doodgewone mensen. Heel wat van hen hadden

zelfs weinig kansen tot intellectuele vorming. Maar van hun leven kan je zeggen dat het kwaliteit heeft. We zijn er ons vaak niet van bewust dat de sociale verworvenheden waarvan wij genieten in Europa, hun oorsprong vinden in wat generatie na generatie christenen weerspiegelden van hem die altijd eerst deed wat Hij zei nl: " Dat er geen grotere bestaat dan je leven geven voor je vrienden." Joh.15,13. Hijzelf ging daar nog een stap verder in. Het is iets om fier op te zijn en het getuigt van wat er nog steeds in het hart van het Vlaamse kijkerspubliek leeft, dat het op 1 december 2005 Pater Damiaan tot "Grootste Belg" verkozen heeft.

Meesterlijk beklemtoonde meester Vermassen in zijn pleidooi de inzet en de solidariteit met de meest verstotenen en verlatenen van de maatschappij van de held van Molokai. Meester Vermassen legde echter niet de link naar vanwaar Damiaan de inspiratie haalde en vanwaar de kracht of in welke Spiegel Damiaan dagelijks keek om het in die hel vol te houden en ten slotte melaats met de melaatsen werd. De laatste jaren heb ik enkele duizenden kruisjes gemaakt in keramiek, verschillend in kleur, vorm en formaat. Ze wordt gebruikt voor de uitvaart liturgie, voor doopsel en vormsel. Voor mij symboliseren ze de liefde en zelfgave van Jezus Christus, maar ook de liefde en zelfgave van ieder die zijn spoor volgde of volgt.

3. Liefde – Vriendschap – Verbondenheid

De woorden: Liefde – Vriendschap – Verbondenheid, roepen onmiddellijk een gebeuren op van relatie en geven ons meteen een warm gevoel. Soms ook een van teleurstelling en pijn. Elke normale mens heeft behoefte aan Liefde, Vriendschap, en Verbondenheid om mens te kunnen worden. Je kan immers nooit mens worden of het blijven in je eentje en op een onbewoond eiland. Soms geven we het niet graag toe of verzetten we ons er tegen. Toch blijft het waar dat mensen op elkaar aangewezen zijn van bij hun geboorte tot aan hun dood. Niettegenstaande ontwaakt in ons van jongsaf een neiging tot onafhankelijkheid. Die is nodig om mentaal los te komen van de navelstreng van je moeder, om zo harmonisch uit te kunnen uitgroeien tot een uniek persoon en verantwoordelijk mens. Tot iemand die liefde kan ontvangen en geven. Aan ons om de gezonde harmonie te vinden tussen zelfstandigheid en afhankelijkheid.

* * *

Uiteraard waren het mijn ouders en vooral mijn moeder met wie ik al van bij mijn ontstaan een natuurlijke band van liefde had. In het gezin waar ik met liefde verwelkomd werd bij mijn geboorte was er al een zusje van ruim 4 jaar. In de loop van de volgende 9 jaren kwamen er nog een broer en 2 zusjes bij. Die binnenste familie kring was enorm belangrijk voor mij om te ervaren wat liefde en zorg betekenen en vriendschap onder elkaar. Ook om te leren dat samenleven inhoudt alles delen met elkaar en dat ieder een eigen plek heeft. Het geeft je een gevoel van veiligheid en geborgenheid.

Tevens is het een uitstekende basis die je bekwaam maakt om contacten te leggen en relaties op te bouwen. In die binnenste kring kregen later schoonzus en schoonbroers hun plaats en dat zorgde voor een nieuwe generatie die op haar beurt nu een nieuwe generatie voortbrengt. Met die kring deel je op een unieke wijze het leven. Ieder gaat zijn weg en toch weet je vooral met je hart dat zij een deel zijn van je leven, dat je altijd ergens kan terugvallen op hen in vreugde en pijn. Elk contact of ontmoeting heeft iets van een feest! Omwille van mijn levenskeuze zijn mijn contactmogelijkheden ergens beperkt. Toch doet dat geen afbreuk aan de band van liefde en genegenheid tussen ons. Liefde en vriendschap zijn creatief en weten ruimte te scheppen om diepe verbondenheid met elkaar te beleven.

De kwaliteit en intensiteit van een relatie haalt het ten slotte op de kwantiteit. Samen maakten wij, op zeker ogenblik, een heel moeilijke periode door. Er gebeurde iets vreemds met mijn moeder. Tot dan toe kenden wij haar als een vrouw vol levenskracht die meeging met haar tijd. Actief en alert stond ze open voor wat er in de kerk en wereld leefden. Ze zat niet vast aan het verleden,

maar kon het goede in de huidige tijd onderscheiden en waarderen. Het ging er op lijken dat er gaten ontstonden in haar geheugen. Eerst viel dat niet echt op en meenden wij dat het een gewoon verschijnsel was, verbonden aan het ouder worden. Stilaan verdwenen echter uit het bos van haar geheugen meer bomen. Een zeer pijnlijke en beangstigende ervaring was dit voor haar een hele tijd lang tot op het moment dat zij zich niet meer bewust was van haar mentale aftakeling. Het verlangen van mijn vader om haar thuis bij te staan en te verzorgen, werd gerespecteerd en kreeg respons gedurende de 16 jaren van moeders ziekzijn. Hij nam het grootste deel van die zorg, vooral dat van nabij zijn, voor zijn rekening en week niet meer van haar zijde. Naar vermogen leverden wij onze bijdrage. De een al meer dan de ander. Dat het kon was niet een kwestie van meer moed en kracht, maar wel van meer liefde.

Wat het liefdevol bijstaan van mijn ouders betreft moest ik het meest in gebreke blijven. Een onevangelische interpretatie in verband met de bepaling van slotbeleving was hiervoor een sta in de weg. De langdurige aftakelende ziekte toestand van mijn moeder heeft als het ware de kroon op het huwelijk van mijn ouders gezet. We hebben midden veel pijn heel mooie dingen gezien en meegemaakt van liefde, trouw en tederheid tussen beiden. Het ideale beeld dat wij vaak koesteren aangaande een huwelijks of vriendschapsrelatie is dat beide partners harmonieus afgestemd raken op elkaar. Dat is prima als we het opvatten als een groeiweg. Het is wel een illusie als we menen dat het al van bij het begin gerealiseerd moet worden. Het is geen vertrek maar veeleer een eindpunt. Net zoals in de natuur oogst je pas vruchten in de herfst van het leven.

Vanzelfsprekend kan een huwelijks- of vriendschapsrelatie maar standhouden en uitgroeien tot iets moois als mensen liefde- en relatiebekwaam zijn en er echt voor gaan. Verliefdheid houdt de schijn op van helemaal bij elkaar te horen. Als die na een tijd voorbij gaat veroorzaakt dat een zekere crisis. Partners krijgen dan wel eens het gevoel dat ze met een andere man of vrouw getrouwd zijn dan op het ogenblik dat ze elkaar hun ja woord gaven of ze besluiten dat voor hen de liefde voorbij is. Vaak haken mensen af juist wanneer het iets kan worden. Dat is voor veel waar maar nog het meest als het gaat om een huwelijks-vriendschapsrelatie.

Verbondenheid tussen mensen groeit als liefde van een naamwoord in een werkwoord overgaat. Als ik nu naar het huwelijk van mijn ouders kijk dan was het geen perfect maar wel een geslaagd huwelijk. Het kende zijn goede en kwade dagen en het vertoonde allerlei schoonheidsfoutjes. Nadat het 58 jaar standhield kan ik concluderen dat het liefdevol en zinvol was. Met diepe ontroering sloeg ik het gaadde hoe vader, een man de 80 voorbij met liefde en tederheid omging met moeder die erg getekend was door aftakeling. Niet alleen voedde hij haar met de grootste zorg. Ook streelde en kuste hij haar en fluisterde dat ze mooi was. Het leek een plaatje van voor 58 jaar! Echt besef van

wat er rond haar gebeurde had moeder niet meer. Toch twijfel ik er niet aan dat ze voelde dat ze bemind was. Een boom is nooit helemaal uit het bos van haar geheugen en herkennen verdwenen nl. mijn vader. Haast als een mantra herhaalde ze steeds maar het woord: "pa". Met dit woord op de lippen stierf ze.

Ongetwijfeld hadden wij gewenst dat moeder nooit die mentale aftakeling moest meemaken. Op de 1ste plaats voor haarzelf maar niet minder voor vader en ons. Onontkoombaar kwam het op onze weg als een immense opgave. Dat wat absurd leek en een overvraging kon door liefde en inzet veranderd worden in een zinvol levenseinde, in wat je het toppunt van menselijkheid kan noemen. In het liefhebben is de mens op zijn best en realiseert hij zijn roeping en bestemming. Onze koude en harde wereld wordt alleen door liefde menselijk gemaakt. Als elk leven, inclusief het ongeboren, het zieke, het gehandicapte, het dementerende met respect en liefde wordt omgeven krijgen we een menselijke wereld.

* * *

Al in mijn prille kinderjaren ondervond ik dat ik deel uit maakte van een grote familie met een hechte band. Er waren niet alleen de grootouders, ooms en tantes. Toen ik mijn moeders schoot verliet had ik al samen 18 nichtjes en neefjes. Tien jaar later was hun aantal ruim verdubbeld. Die grote familie betekent veel voor mij. Het waren mijn ouders die me leerden om familie relatie zorgvuldig te onderhouden. Gezien ik op jeugdige leeftijd in het klooster trad, bestond er een reëel gevaar om weg te groeien van mijn familie. Als ik mijn ouders mocht bezoeken in de begin jaren van mijn klooster leven, spoorde mijn moeder me aanstonds aan om de gezinnen van ooms en tantes te bezoeken. Ze had blijkbaar een haarscherp intuïtief aanvoelen dat ik door mijn religieuze leven toebehoor aan allen en niet exclusief aan een persoon noch aan een bepaalde groep. Die zeldzame en kostbare uren om bij elkaar te zijn, wilde zij delen met anderen. Is het niet zo dat wat je deelt of geeft dat je dat maar echt bezit?! Met mijn beperkte mogelijkheden blijf ik contact houden met mijn grote familie. Ieders verhaal van vreugde en verdriet blijft me diep raken. Elk van hen heeft een eigen plaats in mijn hart en in mijn gebed. Ergens weet ik me geroepen om mijn familie bij elkaar te brengen. Een nicht typeerde me onlangs als katalysator van de familie. Ik hoop dat ik dit kan waarmaken en zelfs ruimer dan in mijn familie.

Als je in vriendschap en verbondenheid leeft met je familie, je vrienden, je dorpsgemeenschap ...sta je een stuk sterker in het leven. Er is daar altijd wel iemand waarop je kan terugvallen. Je vindt er steun en bemoediging. Ergens ben je dan meer geworteld in het leven. Wat sekten vaak doen is mensen vervreemden of losmaken van hun familie, van hun wortels. Op die manier staan mensen zwakker en zijn ze meer manipuleerbaar. Als echter het individu helemaal opgeslokt wordt door de familieclan of een gemeenschap, zodat je ge-

leefd wordt, is dat al even nefast. De tragische omstandigheden van WOII versterkte die familie band. Meestal ging practisch heel de familie 's nachts of bij gevaar schuilen in de mergel grotten van ons dorp, net zoals de meeste dorpsgenoten. Mijn vader samen met grootvader hadden een familie ingang gegraven en een grote ruimte ondergronds ommuurd als schuilplaats. Het gaf een gevoel van veiligheid en verbondenheid de nacht door te brengen in een soort reuze slaapkamer al was die niet echt comfortabel met de stro matrassen naast elkaar. In die ondergrond stond ooit mijn wieg, zoals ik ze me nog levendig herinner toen naar het einde toe van de oorlog mijn broer erin lag.

In zijn "Zonnelied" looft Franciscus de Heer om zuster moeder aarde die ons draagt en voedt. Hebben wij niet alle reden om God te loven voor moeder aarde die ons toen in haar schoot beschermde? Samenmet familie zowel moeilijke als vreugdevolle momenten of tijden doormaken schept een band. Een band die zelfs niet verbroken wordt door de dood. Afscheid nemen in de tijd van ouders, grootouders, familieleden, vrienden, medezusters ...betekent altijd een pijnlijk rouwproces doormaken. Met hen sterft als het ware een stuk van jezelf. Mijn visie en beleving is dat al die dierbaren nu in God, die liefde is, liefde geworden zijn. Hoe meer mijn leven of ikzelf liefde worden, hoe hechter er een band groeit tussen hen die de overkant bereikt hebben en de liefde zijn binnen gegaan.

* * *

Bij het begin van mijn kinderjaren reikte mijn leefwereld niet veel verder dan het eigen dorp. Geboren worden en opgroeien in een dorp waar toen iedereen elkaar kende, gaf je het gevoel te behoren tot een groot geheel en van het bestaan met velen. Vriendschap, saamhorigheid, verstandhouding, verdraagzaamheid, samenwerking konden maar dankzij de bijdrage van iedereen. De naam kennen van onze dorpsgenoten en zelfs weten waar zij woonden even als hun groeten op straat, was de gewone gang van zaken. Dat werd je bijgebracht van kindsbeen af net als het deelnemen aan het dorpsleven en de activiteiten die op touw werden gezet. Op een natuurlijke wijze leerde je haast spontaan sociale contacten leggen en ondervond je dat het deugd deed. Er ging een stimulans uit van die ervaring om later het te wagen sociale contacten aan te gaan en vriendschap te sluiten met mensen die je levensweg kruisten.

Wat heel typisch was voor ons dorp dat het bestond uit twee culturele verenigingen. Iedereen was actief of passief lid van een van die culturele verenigingen. Het waren twee muziek maatschappijen die bijdroegen om mensen zin voor cultuur bij te brengen. Aanvankelijk bestond er maar één muziekmaatschappij. Een onenigheid in het verleden deed ze in twee splijten. Beiden wedijverden met elkaar en zorgde ervoor dat ze op een gegeven moment de titel verwierven van "Koninklijke Harmonie". In het gewone alledaagse merkte je weinig

of niets van dit soort partijdigheid. Mensen leefden intens met elkaar mee in vreugde, zorgen en verdriet. Je werd in je omgeving goed opgevangen. Wat je meemaakte vond er een bedding. Buren leenden dingen aan elkaar uit en bij een bepaald werk kon je erop rekenen dat zij een hand toestaken. Bij gelegenheid stak die partijdigheid wel eens de kop op. Zolang het ging om de beste muziek te brengen of om hun muziek maatschappij aanzien te geven, was er geen vuiltje aan de lucht. Normaal vond ieder de muziekmaatschappij bij wie hij hoorde de beste. Het bleef een punt van discussie.

Of die rivaliteit al dan niet gevoeld werd of leidde tot vijandigheid hing af van de houding die men thuis hier tegenover aannam. Mijn vader was ook een muziserend lid en dat al van voor zijn 10de levensjaar en hij bleef dat ruim 60 jaar lang. Hij zette zich ervoor in met bewonderingswaardige ijver. Toch leek hij in staat om mensen niet te vereenzelvigen met een rivaliserende partij en om vijandigheid uit te sluiten. De invloed van zijn vader zal hierbij wel een rol gespeeld hebben. Jammer dat ik die vrolijke man vol sprankelende humor nauwelijks gekend heb. Hij stierf reeds toen ik zes was. Grootvader wist het handig aan boord te leggen om die rivaliteit te overbruggen. Hij was een van de dorps-schrijnwerkers die tevens ook de voorlopers waren van onze huidige begrafenisondernemers. Elk van beiden moest bestellingen uitvoeren voor mensen van de partij waartoe hij behoorde. Gezien beiden vrienden waren gebeurde het dat wanneer de een veel bestellingen binnenkreeg en de andere er weinig had ze die gewoon onder elkaar verdeelden. Nog een anekdote in verband met mijn grootvader. Op zekere dag kwam een ventje bij hem met de bestelling van een melkstoel voor een boerin. Prompt vroeg grootvader of hij ook de maat bij had van het achterwerk van Trui, de boerin.

* * *

Aan het einde van de oorlog zag ik voor het eerst, in eigen dorp soldaten van een ander continent met een donkere huidskleur. Mijn eerste confrontatie met het uiterlijk anders zijn van mensen ! De reactie was bang wegkruipen, want ik meende oog in oog te staan met veel zwarte pieten. Het feit dat zij toegejuicht werden als bevrijders wuifde mijn vrees weg voor hun anders zijn. Bovendien deelden ze chocolade uit. Voor mij hadden ze toen niets meer te maken met zwarte piet. Het waren plots echte en lieve mensen. Nu meer dan 60 jaar later leven we in een multiculturele samenleving.

Het lijkt er soms op dat er net zo angstig gereageerd wordt op de aanwezigheid van vreemdelingen gelijk kinderen reageren op zwarte piet. Oude kleren van mijn ouders brachten ons, twee kleuters van ongeveer 5 jaar op het idee om zelf zwarte piet te spelen. Met een zijden kous over het hoofd getrokken en een lange jas die over de grond sleepte liep ik met mijn nichtje de straat op recht op

spelende jongens af. We leken wel meer op een vogelschrik. Luid riepen we: “bidden, bidden” iets dat geassocieerd werd met zwarte piet. Ze gilden het uit van angst en zochten bescherming bij grootoom, de vriend van alle kinderen uit de buurt. Hij stelde hen gerust dat het maar twee kleine meisjes waren.

Volwassenen hebben soms ook iemand nodig die hun angst bedwingt en hun overtuigt dat het ook mensen zijn. Angst is echter een slechte raadgever en beliet je om hen als evenwaardige mensen te zien, die net als wij nood hebben aan liefde, vriendschap en geluk. Hen alleen beschouwen als een bron van spanningen en problemen is onrechtvaardig en onmenselijk. Het wekt vijandigheid. Vijandigheid en geweld roepen vijandigheid en geweld op. Als we rondom ons een klimaat weten te scheppen van respect, verdraagzaamheid, vertrouwen en openheid voor elkaars culturele rijkdom, zijn we al een grote stap vooruit naar een meer vreedzame en veilige samenleving.

* * *

Als 4-jarige kleuter mocht of moest ik naar school. Letterlijk een “bewaarschool” waar niet veel te beleven viel. Wie dat zelf heeft meegemaakt weet nog waarmee zo een schooldag gevuld werd. Vooral de moeders van de kinderrijke gezinnen vonden het uitstekend om hun kleuters tijdens de schooluren veilig in bewaring te geven. Het was immers de enige kinderopvang mogelijkheid. Praktisch stelden ze geen eisen of vragen. Hoe het eraan toe ging op school was niet hun probleem. Ze hadden alle vertrouwen in de school en de leerkrachten. Voor mij betekende die eerste kennismaking met de school een stukje loskomen van de bescherming van ons gezin en vertrouwde omgeving. Bij de aanvang voelde het wel wat bedreigend. De discipline van het stilzitten en zwijgen werd ons daar al onmiddellijk bijgebracht. Wat opvoedend werkte was met leeftijdgenootjes leren samenzijn en spelen en opkomen voor jezelf. In dit laatste ben ik nooit sterk geweest. Ik liet me teveel doen en gaf anderen de kans om baas over mij te spelen. Heel de lagere schooltijd zou je verder met dezelfde meisjes op de schoolbanken zitten. Eerlijk gezegd naar school gaan vond ik meestal niet prettig. In die bepaalde sfeer voelde ik me weinig thuis. Dat had alles te maken met de relatie met de schooljuf of zuster. Het heeft een hele tijd geduurd vooraleer ik gemotiveerd schoolliep en het zelfs heerlijk vond. Aan de lijve heb ik ervaren dat het van groot belang is dat een kind in zijn kwetsbaarheid aandacht en bevestiging krijgt, op school, en voelt dat het bemind en aanvaard is.

* * *

Vooraleer je tot een echte en trouwe vriendschapsrelatie komt is er al heel wat aan vooraf gegaan. Het begint met vriendschap tussen broers en zusjes met wie

je tijdens het spel leuke dingen beleeft. Dat kan maar als iedereen zich aan de afspraken en spelregels houdt. Die vriendschap breidt zich verder uit naarmate je leefwereld groter wordt. Hij wordt ruimer als je van huis uit een stimulans ontvangt om van in je vroege kindertijd speelkameraadjes of vriendjes om je heen te verzamelen met wie je op kinderlijk niveau allerlei spannende avonturen kon ondernemen, die zelfs gevaarlijk zijn en dat soms zonder medeweten van volwassenen. Misschien hadden de mergelgrotten van ons dorp kinderen tijdens de oorlog wel een te groot gevoel van veiligheid gegeven en geen besef van het gevaar om in die labyrint van gangen te verdwalen of in de niet of laag ommuurde waterputten te sukkelen.

Op zekere dag haalde een groepje 10-11 jarigen uit onze familie het in hun hoofd om op eigen houtje de plek te bezoeken waar de familie ging schuilen tijdens de oorlog. Omdat mijn 4 jaar oudere zus op mij moest passen werd ik meegesleurd in dit avontuur. Stiekem slopen wij de kelder in van het achterhuis bij mijn grootouders. Met het licht van een kaars daalden we via een smalle gang af in de ondergrond. We hadden geluk en we vonden die plek en geraakten nog heelhuids terug boven. Het bleef een goed bewaard kindergeheim! Grootvader die er niet gerust in was dat een verbod alleen kinderen kon weerhouden van zo een avontuur metselde even later de ingang toe. Omdat kinderen de draagwijdte van hun daden weinig of niet kennen moet er door volwassenen ingegrepen worden, zoals mijn grootvader deed. Kinderen opvoeden is hen bijbrengen dat er grenzen zijn, dat niet alles mag en kan. Zelfs dat wat kan daarom nog niet altijd mag.

Kinderen maar ook volwassenen reageren vaak allergisch op grenzen en verboden. Misschien zullen ze ooit beseffen dat een verbod wars van willekeur altijd bedoeld is als beveiliging van leven, niettemin als bescherming tegen zichzelf. Grenzen respecteren heeft niets te maken met beknotting van vrijheid. Integendeel! Echte vrijheid sluit willekeur uit. Willekeur is nefast zowel voor jezelf als voor anderen en maakt menszijn samen met anderen onmogelijk. Er zijn waarden en normen waaraan je je als mens te houden hebt. De ‘tien woorden’ of ‘tien geboden’ uit de bijbel is de spiegel die ons menszijn en dat van anderen beschermt en bevordert. In mijn kindertijd dreunden we die ‘tien geboden’ dagelijks op als een rijmpje, ‘s morgens als de school begon.

Hoe we er nu ook tegenaan kijken, in alle geval was het een uitstekende manier om ze in ons geheugen te prenten, bovendien gelden ze voor iedereen en voor alle tijden. Met dat ‘inprenten’ stonden we in een oude Joodse traditie. In het bijbelboek Deuteronomium, ontstaan tussen 1000-586 vC lezen we het volgende: “Houdt de geboden die ik U vandaag opleg steeds in gedachten. Prent ze Uw kinderen in en spreek er steeds over, thuis en onderweg, als u naar bed gaat en als u opstaat. Draag ze als een teken om uw arm en als een band op uw voorhoofd. Schrijf ze op de deurposten van uw huis en op de poorten van de stad.”

(Deuter 6,6-9). Zou iets van deze praktijk in onze tijd niet kunnen bijdragen tot een meer humane wereld?

* * *

Omdat wij het huis deelden met mijn grootouders bood dat gelegenheid om regelmatig met nichtjes en neefjes in contact te komen en te ravotten wanneer zij met hun ouders op bezoek kwamen. Wij boften met de speelruimte die we kregen en met onze handige en creatieve vader die allerlei in elkaar wist te knutselen waar wij ons feestelijk mee vermaakten. In de vrije natuur konden we ons uitleven in ons spel of ondernamen we exploratie tochten in het landelijk deel van ons dorp. Op speelse wijze kwamen we in aanraking met de wonderen van de natuur en met wat moeder aarde voorbracht. Met een nichtje klikte het bijzonder en wij werden vriendinnetjes te meer omdat wij tijdens de vakanties bij elkaar mochten logeren. Een belevenis langs beiden kanten! Zij woonde in de stad en ik in een landelijk dorp. Ik vond dat er veel boeiends te beleven viel in de stad en voor haar was het omgekeerde waar. Ze werd ziek en amper een week later overleed ze, nog maar 13 jaar oud. Plots verdween ze uit mijn ogen, maar niet uit mijn gevoel en hart. Mijn tante, haar moeder, vertolkte nog het best mijn gevoelens toen ze me wenend omhelsde en zei: " Nu heb je niemand meer! " Inderdaad, niemand meer zoals mijn nichtje . Niemand kan vervangen worden als mens en nog minder als er een band gegroeid is.

Nog geen twee dagen later overleed grootmoeder, bij ons in huis en in de loop van dat jaar stierf ook mijn andere grootmoeder op 69 jarige leeftijd. Het was afscheid nemen van 3 dierbaren met wie ik een speciale band had. Niet eenvoudig om dat als 14 jarige een plaats te geven. Regelmatig had ik heel wat overlijdens meegemaakt van dorpsgenoten. De dood werd niet weggemoffeld als een taboe. Kinderen werden erbij betrokken. Vandaar dat een overlijden voor mij aanvoelde als iets dat bij het leven hoort. Meestal ging het om bejaarde mensen of die in mijn ogen al op leeftijd waren. Het was zelfs niet zeldzaam dat babies stierven. Hun uitvaart kon je een kinderaangelegenheid noemen. Met allemaal hetzelfde lint met een medaille om de hals stapten kinderen 's morgens vroeg in processie achter een vaandel om 'het engeltje' te gaan afhalen. Dat die gestorven baby 'een engeltje' was daar konden wij ons wel iets bij voorstellen en ons mee troosten. Voor de getroffen ouders en familie werkte dat wel anders. Het liefst van al hadden ze ' hun engeltje' bij zich willen houden.

Mijn tiener nichtje en vriendinnetje als ook mijn beide grootmoeders verliezen voelde als een grote leegte en gemis. Vriendschap-en familie banden leken plots stuk te breken. Dat vriendschap broos kan zijn daar had ik al iets van ervaren. Als tiener meende ik enkele vriendinnetjes gevonden te hebben met wie ik kon optrekken. Die vriendschap was echter van korte duur. Ze lieten me staan terwijl ik het waarom ervan niet begreep. Achteraf ontdekte ik dat ik niet bij hen

paste omdat ik met mijn leven een andere richting uit wilde. Al heel vlug had ik een nieuwe vriendin, een echte! Het ging er echt op lijken dat waar de een was je de ander ook aantrof. Mijn moeder waagde zich zelfs aan een voorspelling dat wij nog eens samen zouden sterven. In die periode hadden wij heel veel aan elkaar. We keken in dezelfde richting en hadden gelijke plannen wat betreft het volgen van onze levensweg. Voor elkaar waren wij een goed klankbord wat het steunen en het bevestigingen betreft in ons levensproject. Ten slotte zagen we onze levensdroom in vervulling gaan om samen op dezelfde dag en in hetzelfde klooster aan ons kloosteravontuur te beginnen. Onze vriendschap houdt tot op vandaag stand en dat na meer dan 50 jaar. Dat we beiden op een gegeven moment, onafhankelijk van elkaar, kozen voor het Clarissen leven, echter niet in hetzelfde klooster, daarmee lijkt de profetie van mijn moeder al aardig op weg naar de realisatie ervan. Onze vriendschap focust nog steeds op wat ons oorspronkelijk samenbracht en verbond.

* * *

Mijn intrede in het klooster betekende in een groep terecht komen en proberen samen te leven met vrouwen die ik niet gekozen heb, uiteraard, zij mij niet. Vrouwen die allen verschillend zijn qua leeftijd, karakter, opvoeding, achtergrond, interesse, Zij zijn voorbestemd om mijn medezusters te worden. Clara, onze stichteres zegt: " de Heer heeft mij zusters gegeven ". Bij haar klinkt iets door van vreugde en dankbaarheid, iets dat verwijst naar een geschenk. Wanneer zij schrijft in haar testament heeft zij al ruim 40 jaar dagelijks praktijk achter zich nl. het samenleven met een hele groep vrouwen in beslotenheid op een vrij kleine ruimte. Je kan haar niet verdenken van een soort romantiek of ideaalbeeld van een werkelijkheid die moeilijk maar daarom niet minder realiseerbaar is. Zus zijn van je bloedeigen zus of broer is een gegeven. Medezuster worden van je medezusters is een opgave.

De spiegel die Clara ons voorhoudt om met elkaar als medezusters om te gaan is die van een liefhebbende moeder die haar kind voedt en koestert en van onbevanging je nood, je behoefte aan elkaar kenbaar te maken. Als ongehuwde vrouw wordt je uitgedaagd om ten volle het moederlijke in jou te ontwikkelen en dat op de eerste plaats ten baate van je medezusters met wie je dag na dag het leven deelt. Maar niet minder om bij en onder elkaar het besef levendig te houden dat je een mens bent en blijft in een kwetsbaar kleed. Gerust mogen of kunnen zeggen aan elkaar wat je nodig hebt, veronderstelt zowel een vertrouwensrelatie waardoor je je kwetsbaar durft op te stellen net als een wederzijds het beste met elkaar voor te hebben.

Verwijst de spiegel van Clara niet naar een andere spiegel nl. die Jezus ons voorhoudt met de parabel van de barmhartige samaritaan? Toen iemand aan Jezus vroeg: "Wie is mijn naaste?" Gaf hij geen theoretisch of moraliserend antwoord maar vertelde gewoon een parabel, een spiegelverhaal en liet die man zelf het antwoord geven. Het luidde: "degenen die hem barmhartigheid bewees". Iemands naaste – zus, broer worden, buiten de kring van bloed, verwantschap hangt af van de manier waarmee je met mensen omgaat. Van het warme of barmhartig hart dat je voor een concrete mens hebt, die op je weg komt. Mijn liefde, vriendschap, mijn warm hart zijn bepalend of iemand mijn naaste, medezus, medemens wordt en niet of het al dan niet tussen ons klikt. Vreugde, geluk, dankbaarheid om mijn medezusters of medemensen zijn niet los verkrijgbaar. Ze worden geboren midden mijn liefdevolle inzet. Mijn engagement zorgt ervoor dat mijn medezusters, mijn medemensen een geschenk worden dat mij meer mens maakt. Op die manier mensworden veronderstelt dat je verbonden blijft met "de oerbron van liefde". Niettemin dat je je voortdurend spiegelt aan Jezus, de mensgeworden liefde van God en hierdoor meer vrij wordt van de drang naar bezit-eer-macht, die het grootste obstakel vormt om een mens te zijn die liefde kan ontvangen en geven.

Jezus heeft het in zijn evangelie vaak over "het Rijk van God". Dat is niet iets dat buiten de belevingswereld van mensen valt. Het gaat juist om de essentie van ons menszijn omdat "het Rijk van God" zich juist concretiseert in liefde, vriendschap en verbondenheid. De woorden van een Kerklied dat we dikwijls horen of zingen luiden: " Ubi Caritas et Amor, Deus ibi est! Waar liefde en vriendschap is daar is God! ". In de liefde en vriendschap van mensen is God aanwezig. Hij is geen onbereikbare vreemde God. Juist in wat ons het meest tot mens maakt is Hij te vinden. Liefde, vriendschap, verbondenheid is het raakpunt tussen de mens en God. Het verbindt mensen met elkaar tot medemens, lotgenoot, tochtgenoot.

" Wie in de liefde blijft woont in God en God is met hem! " Wat liefde, vriendschap, verbondenheid betreft blijft Jezus voor mij als de voornaamste spiegel fungeren. Deze transparante spiegel laat me op een menselijke manier zien dat God liefde is en hoe ik het beeld van God mag zijn. Het is een spiegel die geen druk op me uitoefent. Hij suggereert en nodigt alleen uit. De lat ligt misschien wel zeer hoog, vaak te hoog als ik in de spiegel kijk. Omdat die spiegel mij geen verwijten maakt noch me veroordeelt kan ik erin blijven kijken zonder met schuldgevoelens opgezadeld te worden. Integendeel! Hij leert en helpt me met mildheid en humor naar mezelf te kijken en barmhartig met mezelf om te gaan. Meer nog, die spiegel geeft me vertrouwen en kracht om te groeien niet-tegenstaande mijn zwakheid en falen. Hoe vreemd het ook mag klinken maar met die spiegel kan ik zelfs een relatie van liefde aangaan. Wie verlangt er niet naar en droomt er niet van een wereld en samenleven van liefde, vriendschap, verbondenheid? Het is goed dat we die hunkering, die droom in ons blijven

dragen en levendig houden om dan op onze plek te werken aan de realisatie ervan. Is niet iedereen in staat om een zaadje van liefde, vriendschap, verbondenheid uit te strooien waaruit dan een boom kan groeien?

Meer dan ooit hebben we in onze tijd de mogelijkheid om wereldburger te worden. Via tv en internet kunnen wij in contact komen met een groot deel van de wereld. Het blijft de vraag of we die kans benutten en of het mensen dichter bij elkaar brengt en meer tot medemens maakt? Grensoverschrijdend leven heeft dat niet alles te maken met je capaciteit om in de schoenen van een ander te gaan staan of van in de huid van een ander te kruipen om vanuit die positie te zien – oordelen – handelen. Elk gelaat van een mens, welke trekken of huidskleur het heeft, doet beroep op het diepste en beste in mijn om hem als medemens, naaste, broer of zus te maken. Wat doe ik met dat appél?

* * *

Veel vriendschap en genegenheid mocht ik ontvangen van en geven aan kinderen gedurende mijn 10 jaar durende loopbaan als kleuterleidster. Het was een tijd dat ik moeder leerde worden, niet van mijn eigen kinderen, maar van de velen die me werden toevertrouwd. In hun kwetsbaarheid en door hun onbevangen spontaan en oprecht reageren hebben ze me enorm veel geleerd en gegeven. Omdat het veel meer met hen een ontdekkingstocht ondernemen was elke dag opnieuw om langs waarneming en ervaring kennis op te doen, speelde de relatie met elkaar een belangrijke rol. Een hele schooldag met kleuters bezig zijn op vriendschappelijke basis had voor gevolg dat zij zich aan me hechtten en dat ik ongewild een beetje in een concurrentie positie kwam te staan ten opzichte van hun ouders. Het gebeurde regelmatig dat ik voor een bepaalde activiteit en vooral bij het vertellen van een verhaal op hun niveau ging zitten. Dat gaf vaak aanleiding om door allen bestormd en haast doodgeknuffeld te worden. Tijdens de dag mocht ik me verwachten aan de vraag: " Buk je eens zuster, dan kan ik je een kus geven ". Het kan best dat ik meer knuffels, zoenen en liefkozingen van kinderen heb ontvangen dan wanneer ik een gehuwde moeder van een gezin was. Het lief zijn voor en het vriend zijn met elkaar trachtte ik hen bij te brengen en samen met hen te beleven. Vriendschap en goede samenwerking met collega's bevorderden het opvoedingsproject waar wij voor stonden. Ik heb het geluk gehad heel de duur van mijn loopbaan dit te mogen meemaken. Met dankbaarheid blik ik terug op die periode in mijn leven.

* * *

In het Johannes evangelie vind ik een verhaal dat me veel openbaart over een authentieke vriendschap (Joh. 3, 22-30). Na het succesvol optreden van Johannes de Doper verschijnt Jezus op het toneel en hij oogst bijval. De grootmoedigheid van de Doper en de waerachtigheid van zijn vriendschap lichten op uit zijn reageren: “ De bruidegom krijgt de bruid; de vriend van de bruidegom staat te luisteren en is blij dat hij de bruidegom hoort. Dat vervult mij met grote vreugde. Hij moet groter worden en ik kleiner. ”(Joh.3, 29-30). Hij kan vrijwillig een stap achteruit zetten, meer in de schaduw gaan staan, zonder de minste afgunst en zelfs met de grootste vreugde. Die houding maakt hem niet kleiner maar nog meer tot een genereus mens.

Het groter worden of het succes van een ander is vaak moeilijk verteerbaar, zelfs onder vrienden. In een vriendschapsrelatie kan het gebeuren dat jaloeziesheid of afgunst de kop opsteekt. Soms heeft dat als gevolg dat een mooie en beloftevolle vriendschap of relatie stuk springt. Jaloeziesheid geeft aanleiding dat je zodanig gefixeerd raakt op wat een ander heeft, kan of doet, dat je geen weet meer hebt van je eigenwaarde, je gaven en talenten. Je verlangt en begeert alleen nog wat die ander kan en heeft en je raakt verzeild in de nabootsende rivaliteit. (Een sleutelterm uit de filosofie van de Franse filosoof Rene Girard). Afgunst is een gevaarlijke klip in het beleven van liefde, vriendschap, verbondenheid. Waartoe afgunst je kan brengen wordt ons getoond in het boek Genesis van de bijbel nl. tot broedermoord. Kain wordt afgunstig op zijn broer Abel. De afgunst van Kain leidt ertoe dat hij zijn broer doodslaat om zich van het goede van zijn broer meester te maken of het te vernietigen (Gen.4, 1-10). Deze extreme vorm neemt de afgunst meestal niet aan. Er zijn echter wel verborgen manieren waarop jaloezie zich uit, zoals iemand niet gunnen dat hij kansen krijgt of succes heeft of als hij iets goed doet het kleineren of negeren en het met woorden of daden omlaag halen, er afbreuk aan doen of het vernietigen. In zijn Vermaningen noemt Franciscus afgunst een godslastering en een ontkenning van het goede dat alleen aan God toebehoort (Verm.8). Het ontkennen en benijden van het goede in de ander is een ontkenning van God, de algoede, de bron van al het goede van wie alle goeds komt.

* * *

Vriendschap speelt een belangrijke rol in mijn leven. Met heel wat mensen onderhoud ik een vriendschapsrelatie. Voor het merendeel ben ik een vriendin waar ze met hun problemen, zorgen en pijn terecht kunnen. Ze zijn in mijn leven gekomen op een moment dat het leven hun pijn deed en zij naar een luisterend hart van begrip en meelevens zochten, naar een schouder om tegen te leunen. Zolang ze me nodig hebben wil ik graag in vriendschap met hen een stuk levensweg afleggen. Omdat ik iets voor hen mag betekenen, betekenen zij op hun beurt veel voor mij. Zij maken mijn hart warmer, ruimer en menselijk-

er. Met anderen is vriendschap op basis van wederkerigheid. Die vriendschap biedt de mogelijkheid om een intiem stuk leven te delen met elkaar. Het is voor elkaar bedding zijn voor iets kostbaar, iets uniek. Het krijgt daar bevestiging en een nieuwe adem. Die vriendschap houdt stand en verdiept zich in de mate dat ieder zichzelf kan blijven en je elkaar daarin respectvol bevestigt.

Ooit heb ik uitermate ervaren wat vriendschap in je los kan woelen en dat zij je je eigenwaarde helpt ontdekken. Ik ontmoette iemand naar wie ik vol ontzag opkeek en van wie ik wist dat hij met zijn sterke persoonlijkheid mensen veel te bieden had. Eerder toevallig raakten we met elkaar in gesprek. Het initiatief om vooral schriftelijk in contact te blijven ging van hem uit. Ik wist eerst niet hoe ik dat kon plaatsen. Zijn aandringen gaf de doorslag om het schroomvol te wagen. Wat me achteraf nog meer verbaasde was dat hij me liet aanvoelen dat ik hem zelfs veel te bieden had. Wederzijds gingen wij veel voor elkaar betekenen in onze groei naar mensworden. Op die basis ontstond er een hechte vriendschap. Wat een impact die vriendschap op me had drong maar ten volle bij me door toen ik zijn vrij plotse overlijden vernam en achterbleef met de ervaring van een grote en pijnlijk leegte. Het was een korte maar heel intense vriendschap die voor de rest van mijn leven sporen nalaat. Een vriendschap als een halte bij een oase, om daarna met nieuwe levensenergie mijn tocht verder te zetten.

**“misschien is vriendschap
nog heiliger
en nog trouwer
dan de liefde? ”**

Zoals Agnes Pas het zegt in haar boek Ruimte voor mysterie.

4. Mijn groei en ontwikkeling als vrouw

Van bij je ontstaan wordt het proces van mensworden in gang gezet en het zal pas eindigen bij je dood. Voor wie gelooft is de dood geen eindpunt, maar de voltooiing van je menszijn. Tussen die twee uitersten speelt dat proces zich af. Uiteraard word je mens als vrouw of als man. Een evenwaardige wijze van menszijn! Van een meer passief ondergaan van mensworden, groei je stilaan uit tot een actief mensworden, waar jij keuzes maakt en beslissingen neemt. Reeds vroeg, zeer jong nog, voelde ik me klaar om een levenskeuze te maken en besliste ik om die te volgen. Of je een goede keuze maakt en beslissing neemt kan niemand op voorhand met zekerheid weten.

Op het ogenblik zelf was ik ervan overtuigd dat het voor mij de juiste weg was die ik insloeg. Als ik na 50 jaar terugblik op die keuze en beslissing, ben ik dankbaar dat mijn leven die richting is uit gegaan, die trouwens bij me past. Nu besef ik wel dat het een risico inhield om op die jeugdige leeftijd aan een kloosterleven te beginnen. Anderzijds kreeg je de tijd en de kans om stapsgewijs erin te groeien. Want bij je intrede was nog niets definitief. Er moest nog een heel stuk weg afgelegd worden. Bovendien was er nog altijd een weg terug, mocht blijken dat zo'n leven toch niets voor jou was. Als ik bedenken met wat een ernst en overgave, alsof mijn leven ervan afhing, ik aan mijn kloosterleven begon en uitvoerde wat van mij gevraagd werd, moet ik er wel om glimlachen. En toch...als je vanaf het begin er niet helemaal voor gaat, wordt het meestal bedenkelijk voor de toekomst.

Die ernst en overgave van " het eerste uur " hebben me helpen groeien om van tiener tot adolessente en zelfs tot vandaag verantwoordelijk in het leven te staan. Trouw in en betrouwbaar aan wat je wordt opgedragen, aan wat het leven van je vraagt, je houden aan afspraken van de groep waar je deel van uitmaakt, heeft te maken met concreet liefhebben. Het is door daden zeggen: " Ik ben er voor jou, op mij mag je rekenen! " Concreet liefhebben schuilt in de vele kleine dingen die je voor anderen doet. Gemakkelijk? Ja en nee! Het mag voor mij dan wel voelen als iets dat een beetje met me vergroeid is of als een 2de natuur. Het blijft moed en inspanning vragen. Daarbij ga je vlug verwachtingen koesteren dat iedereen zich die houding heeft eigen gemaakt. Wanneer dit niet het geval is, wekt dat teleurstelling. Soms bekruipt je dan het gevoel dat je een naiëveling bent.

Een dame die me als 15 jarige gadesloeg, zei dat ik een ascetisch meisje was. Waaruit zij dit kon afleiden, heb ik niet kunnen achterhalen. Had het iets te maken dat er bij mij als tiener geen grote gemoedswisselingen te merken vielen? Het lijkt erop dat toen reeds een zekere zelfbeheersing bij mij aan het licht kwam. Op zich kan je zelfbeheersing positief duiden. Voor Paulus in zijn brief

aan de Galaten is het een vrucht van de Geest (Gal.5,23). Jezelf in handen hebben en je niet laten leiden door je eigen goesting, wijzen op een vorm van volwassenheid. Bij mij echter heeft een teveel aan zelfbeheersing en ascese ook negatieve gevolgen gehad in de zin dat ik op een gegeven moment nog moeilijk voeling had met mijn gevoelens en er niet meer serieus mee kon omgaan en dat ik mijn fysieke grenzen niet meer kende. Gelukkig heb ik hierbij goede begeleiding gekregen.

Zelfbeheersing en ascese moeten altijd in dienst staan van het leven en de liefde. Als je je leven beleeft als een gave van God dan heb je het recht niet om je jouw leven noch dat van anderen toe te eigenen. Je hebt de plicht en de verantwoordelijkheid om er goed zorg voor te dragen. Evenmin staat het je vrij om er naar willekeur mee om te gaan of levensbedreigende noch levensbeëindigende handelingen te stellen. Een kerkvader uit de begin tijd van het Christendom formuleert dit als volgt op een positieve wijze: “ De glorie van God is de levende mens “. Deze uitspraak is me dierbaar, maar ook een spiegel net als wat Clara heel delicaat schreef aan haar geestesverwante Agnes, de koningsdochter van Bohemen. Die was wat ascese en zelfbeheersing betreft een gevaarlijke en zelfs levensbedreigende weg ingeslagen. Clara zegt het zo: “ Liefste ik vraag en smeed je, in de Heer, om wijselijk en verstandig afstand te nemen van je strenge en onmogelijke vasten praktijk opdat jij als levende mens de Heer mag loven. “ 3BrAgn 40-41. Met dit voor ogen en de nodige hulp ben ik een tijdje geleden tot een moeilijke beslissing moeten komen met vergaande consequenties. Geen sinecure om je na 30 jaar in te leven in een andere gemeenschap. Maar op dit ogenblik ervaar ik dat het deze moeite waard is.

* * *

De vormingsverantwoordelijke of novicenmeesteres die ik kreeg, was de eerste die een belangrijke rol heeft gespeeld in mijn ontwikkeling en groei van tiener tot adolescent. De opleiding was degelijk en vormde de basis voor mijn verder religieuze leven. Ze was competent in haar taak en vol bezieling en levenslust. Met bewondering blijf ik opkijken naar deze moedige en sterke vrouw. Geveld door kanker op 56 jarige leeftijd heeft zij tot het laatste toe gevochten voor haar leven.

Toen ik Claris werd, oordeelde de abdis (de overste) dat de opleiding en de vorming die ik gekregen had volstonden. Alleen moest ik me de spiritualiteit van Clara en Franciscus nog eigen maken, even als de praktische manier van leven eigen aan dat Clarissenklooster. Vandaar dat ik al van bij mijn intrede verantwoordelijke taken kreeg toevertrouwd. Een aantal jaren later kreeg ik ruimschoots de kans om op professionele wijze bezig te zijn met de spiritualiteit van Clara en Franciscus via hun geschriften. Dat heeft een bijzondere stempel op

mijn mens- en vrouw zijn gedrukt. Clara en Franciscus heb ik daar leren kennen als mensen die gefascineerd werden door de menswording van Christus en die radikaal zijn voetstappen volgden. Zij brengen mij bij wie de spiegel is om me als mens en als vrouw mooi te maken, zoals het bij me past.

Op cruciale momenten in mijn leven werden me begeleiders gegeven. Ze waren voor mij een geschenk uit de hemel. Dat was het geval in de periode van onderscheiding of ik de stap mocht zetten naar het contemplatieve leven. Maar ook later toen ik in een impasse verzeild raakte. Een belangrijk stuk weg zijn zij met me meegegaan. Wat niet wil zeggen dat zij de touwtjes in handen namen en het allemaal voor me uitzochten of bepaalden. Nee, ik moest het helemaal zelf doen. Met hun begeleiding maakten ze het me alles behalve gemakkelijk. Wel gaf het me stevigheid om op eigen benen de weg te gaan die naar leven voert. Zij noch ikzelf bepaalden hoelang zij met mij meetrokken omdat hun dood telkens een einde maakte aan die begeleiding. Achteraf ben ik nooit in “ een zwart gat “ gevallen. Is het doel wat een goede begeleider beoogt niet zodanig hulp bieden zodat die op termijn overbodig wordt? Het blijft aan te raden om steeds weer iemand te hebben die met je meekijkt naar je leven, hoe je bezig bent, wat je bezielt en gaande houdt, als je verlangt verder door te groeien.

Midden mijn vormingstijd kreeg ik de kans om een opleiding van 4 jaar te volgen voor kleuterleidster aan een bekende normaalschool. Ongetwijfeld heeft dit bijgedragen in mijn groei en ontwikkeling. Temeer omdat toen juist gestart werd met een nieuw systeem van opleiding van 4 in plaats van 3 jaar en meer aandacht besteed werd aan algemene vorming.

Op 21 jarige leeftijd, ik was juist afgestudeerd voor kleuterleidster, voelde ik me klaar om een engagement voor het leven aan te gaan. In kloostertermen heet dat professie doen door het afleggen van de 3 geloften: armoede, kuisheid, gehoorzaamheid. Het zijn duidelijk omschreven spiegels die verwijzen naar het evangelie en nog het meest naar Jezus Christus, naar zijn grondhouding als mens. Zijn grondhouding kan je samenvatten dat hij helemaal in liefde gericht was op God, maar ook helemaal in liefde toegekeerd was naar de mensen. Opervlakkig beschouwd lijkt een verbintenis aangaan door die geloften veeleer op een beknotting dan een bevordering van je mens en vrouw zijn. De kern inhoud van armoede – kuisheid – gehoorzaamheid is liefde. Maar dan bedoeld als een daadwerkelijke liefde, liefde als werkwoord! Liefde bepaalt de echtheid en de kwaliteit van mijn mens- en vrouw zijn als ook mijn groei naar volwassenheid. Armoede – kuisheid – gehoorzaamheid zijn geen doel op zich, maar wel een weg naar liefde. Als spiegel weerspiegelen zij de armoede – de kuisheid – de gehoorzaamheid van Christus. Door het afleggen van die geloften engageer ik mij om me op een intense wijze de basishouding van Christus eigen te maken.

Armoede – kuisheid – gehoorzaamheid staan voor loslaten, vrij worden van grijpen naar bezit – eer – macht, naar alles waarmee je probeert je op te krikken en belangrijk te maken in eigen ogen en die van anderen. Met je streven naar bezit – eer – macht, loop je gevaar je het masker op te zetten van een vals imago en jezelf tot een god te maken, waaraan iedereen zich moet aan ontwerpen. Alle middelen zijn dan goed om je doel te bereiken. Om die ontmaskering te ontwijken ga je steeds meer grijpen naar bezit – eer – macht. Het wordt een vicieuze cirkel. Het echte zijn dat je door niets of niemand kan ontnomen worden ontvang je van God en bloeit open in een liefdes relatie met Hem en de mensen.

Armoede heeft te maken met het beleven van je afhankelijkheid. Het is erkennen dat je je bestaan en zijn ontvangt, dat je jezelf niet genoeg bent in je menszijn. Terwijl kuisheid een weg is uit je ik-gerichtheid en je helpt om liefde te kunnen ontvangen en te geven.

De gelofte van kuisheid behelst ook een celibatair leven. Zowel lichamelijk als mentaal ben je maar echt mens en vrouw als het liefde kan ontvangen en geven. Dat kan je duiden als het echt zinvolle en liefdevolle in het leven. Dat liefdevolle en zinvolle kan tot uiting komen in een intieme relatie met een partner maar ook ruimer. Net als de meeste vrouwen ervaar ik mijn vrouwelijke lichamelijkheid als gericht op gemeenschap met de man. Niet uit misprijzen, angst of onvermogen maar om de liefde in mijn leven een grotere kans te geven, kies ik ervoor om in onthouding te leven. Het is geen gemakkelijke weg om je liefde niet exclusief op een persoon te richten, om als celibatair blijvend dat liefdevolle en zinvolle na te streven.

Gehoorzaamheid heeft niets van een slaafse onderdanigheid. Echte gehoorzaamheid veronderstelt volwassenheid. Het is gehoor kunnen geven aan wat leven in liefde van je vraagt en er vrij op ingaan. Geloften afleggen en nog veel meer ze beleven, is binnentreden in het mysterie van de armoede – kuisheid – gehoorzaamheid van Christus. Het is opgenomen worden in zijn mysterie van liefde en er deel aan krijgen.

* * *

In de natuur bevordert een gunstige bodem en klimaat de groei. Bij mensen is dat figuurlijk gesproken meestal ook het geval. Er wordt vaak hard gewerkt aan het scheppen van een goede voedingsbodem en een klimaat waar mensen kunnen gedijen en tot leven komen. Mijn ervaring is dat je als mens ook kan groeien wanneer het allemaal niet zo best meezit. Van wat me te wachten stond, wist ik niets van af toen ik jong en onervaren als 21 jarige in een kleine gemeenschap van zusters terecht kwam. Evenmin van de kleuterklas die me zou worden toegewezen. Zonder vooroordelen kon ik me blindelings storten in een avontuur! Dat lukte in mijn jeugdige enthousiasme zonder moeite. Zelfs toen

ik al gauw geconfronteerd werd met een realiteit die niet denderend was qua gemeenschap en een klas die wat uitrusting betreft nog veel leek op “ de be-waarschool “ van mijn kleutertijd. Mijn overste, een zuster van 70 jaar, die met moeite afstand deed van de klas die ik moest overnemen, probeerde steeds weer mij haar verouderde methode, van bezig zijn met kleuters, op te dringen. Al bij al heeft het me geleerd en geholpen om op eigen benen te staan, creatief met moeilijke situaties om te gaan en een eigen mening te vormen.

Dat betekent echter niet dat die 5 jaar een verhaal werd met een “ happy end “. Integendeel! Het eindigde veeleer tragisch in een onopgeloste conflictsituatie, waarin ik buiten willen om verwickeld raakte. Het begon vrij vlug na het plotse overlijden van de pastoor toen er een nieuwe werd aangesteld. Die verlangde terecht effectief medezeggingschap in het bestuur van de school. De pastoor en het schoolhoofd, een medezuster, later mijn overste, waren aan elkaar gewaagd om nauw samen te werken. Twee moeilijke karakters die regelmatig met elkaar in aanvaring kwamen, wat ten slotte uitmondde in een conflict dat vastliep. Toen men in de parochie het te weten kwam en anderen eveneens moeilijk overweg konden met het karakter van de pastoor en met hem in de clinch raakten, breidde het conflict zich uit over het hele dorp. De overgrote meerderheid koos de zijde van de zusters. Blijkbaar voelde noch de kerkelijke overheid, noch de Congregatie zich geroepen om hier een bemiddelings-of verzoeningsrol te spelen. Uiteindelijk besloot de Congregatie de kloostergemeenschap op te heffen door de zusters terug te trekken.

Dat ik hier vrij ongeschonden en zelfs gegroeid uit te voorschijn kwam, dank ik louter aan Gods hulp, want van menselijke zijde was die volledig afwezig. Mijn vader had me bij mijn intrede in het klooster de raad gegeven: “ Doe je best, God doet de rest! “ Hier gebeurde dat tastbaar voor mij. Midden “ in het oog “ van de storm liet Hij mij een uitweg vinden. De lectuur van het Dagboek van Paus Johannes XXIII had me geïnspireerd om zelf aan een soort dagboek te beginnen maar dan in één in gebedsvorm. In gesprek met de Heer en met het Evangelie voor ogen overschouwde ik ‘s avonds voor het slapen gaan mijn dag. Omdat ik geen schrijftafel voor handen was op mijn kamer, schreef ik op mijn knieën als ik in bed zat. Telkens keek ik uit naar dat moment van herbronning en orientatie. Toen mijn broer wat schamper de opmerking maakte dat de elite van het dorp in onmin met elkaar leven, trof me dat zeer diep en besefte ik pas tenvolle dat zo iets niet door de beugel kon voor mensen van wie je een voorbeeld functie mag verwachten, in een Christelijke gemeenschap. Zelf werd ik verplicht me gedeisd te houden en stond ik op die manier machteloos. Maar aan mijn eigen hart en mentaliteit kon ik wel iets doen. Blijven staan op eigen gelijk, al werd dat door iedereen bevestigd, kon niet langer de norm zijn, wel de boodschap van het Evangelie. Al vast beginnen met respect en begrip op te brengen en mijn kleuters dit trachten bij te brengen, was de eerste stap.

Na een tijdje kreeg ik in de gaten dat de vijandelijkheden veeleer uit angst en koppigheid dan uit boosheid voortkwamen. Dat reacties buiten proportie van de pastoor misschien wel iets konden te maken hebben met zijn verleden als missionaris in China en zijn gevangenschap. Vanuit mijn positie was zo'n houding aannemen gemakkelijker omdat het conflict niet met mijn persoon te maken had. Wel deelde ik als medezuster de klappen. Tot mijn verbazing stelde ik vast dat mijn werken van binnenuit aan een oplossing van het conflict, door de bekering van mijn hart vruchten afwierp. In mijn hart kwam er ruimte voor vergeving en verzoening. Bij de pastoor merkte ik een verandering van houding tegenover mij. De dag voor mijn vertrek kwam hij naar me toe en drukte zijn spijt uit dat ik de school en de parochie verliet. Dit bevestigde hij de volgende dag opnieuw via zijn huishoudster toen ik als laatste de parochie verliet.

Was daarmee achter dit droevig verhaal een punt gezet? Ongeveer een jaar later, ik was juist in de buurt, ben ik naar de pastorie gestapt en belde aan. Omdat ik geen kloosterkledij meer droeg, herkende de huishoudster me niet. De pastoor werd erbij geroepen. Hij keek me doordringend aan en zei toen: "zuster". Schijnbaar was hij op mijn bezoek gesteld. Hij nam me mee om de vernieuwde en verfraaide klaslokalen te bezichtigen. Het was al altijd zijn sterke kant geweest om op dat gebied heel wat te realiseren. Daarna nodigden beiden mij uit om met hen het middagmaal te gebruiken. Graag ging ik hierop in omdat het voor mij gold als verzoeningsmaal. Kritiek en negatieve reacties bleven niet uit. Mij werd toegevelijkheid en kruiperigheid verweten. Maar niets of niemand kon me nog de vreugde en vrede ontnemen van die verzoening.

* * *

Zonder dat het van mijn keuze of suggestie afhing kwam ik de volgende 5 jaar terecht in een gemeenschap en parochie die ik ervaren heb als een bijzonder milieu waar ik heel veel kansen kreeg om mezelf te worden. Dit mede dank zij de persoon en het wijs beleid van mijn huisoverste. Zij durfde het aan om je veel ruimte en vrijheid te bieden, om zelf je verantwoordelijkheid op te nemen, zo wel voor je eigen leven als voor wat je doen had in school en parochie en in mijn vrijwilligerswerk. Wat de school betreft, vormden wij in de beste verstandhouding een jeugdig en dynamisch equipe met mijn medezuster als schoolhoofd. Haar steun en interesse werkten stimulerend en bevorderden het opvoedingssproject waar wij samen voor stonden. Beiden konden we als leeftijdsgenoten het best met elkaar stellen. Met het grote leeftijdsverschil van de andere twee zusters was er geen probleem. Zij lieten ons jong zijn en wij respecteerden en waardeerden hen in hun bejaard zijn. Per fiets bezochten wij regelmatig de zustergemeenschappen in de omtrek om zo meer naar elkaar toe te groeien. We kwamen tot de conclusie dat onze gemeenschap "een droom" was met echte ademruimte die je een gevoel van vrijheid gaf. Een vrijheid echter wars

van ongebondenheid en goesting doen. Wel één die je stuwt om te kiezen voor verantwoordelijk handelen. Als je echt vrij wordt, heb je niet langer behoefte aan het surrogaat van compensaties en concessies of eenvoudig gezegd, nood aan zoethoudertjes. Die vrijheid stelt je in staat om van binnenuit te handelen en niet omdat het zo bepaald of voorgeschreven is. In dat stadium van mijn ontwikkeling was dat van belang voor mij. Later toen ik al Claris was, maakten mijn abdis en begeleider mij er attent op dat zij dit in mijn waardeerden.

Op het eerste zicht valt het moeilijk te verklaren dat ik juist in die tijd met een serieuze roepingscrisis geconfronteerd werd en dat toen ik eruit raakte zich een nieuwe roeping aandienende. Iemand gaf eens de volgende uitleg in verband met crisis. Crisis betekent in de eerste plaats beslissing, keuze op een belangrijk moment. Het betekent ook, zoals wij het gewoonlijk verstaan gevaarlijke toestand, stadium van een zieke, letterlijk of figuurlijk, die beslissend is voor de afloop. De Japanse schrijftaal duidt het woord "crisis" aan met twee karakters of tekens, waarvan het ene betekent: gevaar en het andere: gunstige gelegenheid, openheid naar de toekomst. Achteraf bekeken had die crisis voor mij inderdaad deze dubbele betekenis van een gevaarlijke uitdaging en een nieuwe kans. Een nieuwe kans tot voller leven werd het ten slotte voor mij.

* * *

Samengevat is er veel wat ertoe bijgedragen heeft in mijn groei en ontwikkeling. In een adem vermeld ik mijn opvoeding, met leven als religieuze met al wat daar aan verbonden is, mijn relaties, contacten en ontmoetingen en zelfs mijn creatief bezig zijn met klei, de laatste tijd. "Met de pelgrimsweg in het hart ga ik van kracht tot kracht voort." (Psalm 84,8). Van kracht tot kracht is wel iets anders dan van succes naar succes, zoals wij het vaak verlangen. Graag verwijs ik terug naar "het pelgrims labyrint". Langs kronkels en bochten beweeg je je verder met vaak het gevoel dat je in de plaats van dichterbij het doel te geraken je je er verder van verwijderd. Gaande blijven, verder gaan, doen wat in je vermogen ligt, dat is jouw kracht die Gods kracht werkzaam maakt in jou.

We worden allen mens in een kwetsbaar kleed! Al lopen we er niet mee te koop, maar ieder mens heeft kwetsuren opgelopen en draagt die met zich mee. We hoeven ons er niet voor te schamen. Christus zelf toonde na zijn verrijzenis zijn kwetsuren of wonden aan zijn leerlingen. Thomas mocht ze zelf betasten en er zijn vinger in steken! (Joh.20, 27). Wonden kunnen het wonder van verrijzenis, van meer mensworden in zich dragen.

Het moet ons evenmin verwonderen dat waar God ons ruimte geeft om mens te worden, we tegenstand ontmoeten. Waar wij groter worden, groeien als mens, daagt vaak de tegenstander op die ons onverhoeds aanvalt in de rug of een

valstrik legt door ons valse ruimtes en grootheid voor te spiegelen.

Mijn groei en ontwikkeling als vrouw heeft echter niets te betekenen als het geen groei en ontwikkeling is in liefde, vriendschap en verbondenheid.

“ al sprak ik de talen van alle mensen
en die van de engelen
- had ik de liefde niet,
ik zou niet meer zijn dan een
dreunende gong of een schelle cimbaal.
al had ik de gave om te profeteren
en doorgrondde ik alle geheimen,
al bezat ik alle kennis en had ik
een geloof dat bergen kan verplaatsen,
- had ik de liefde niet,
ik zou niets zijn “

(1Kor.13, 1-3)

5. Mijn groeiweg in geloof en gebed

Aan een geestverwante schreef Clara: “ Zie als een tweede Rachel steeds naar je begin.” (2Br Agn). Van Rachel, een aartsmoeder in de bijbel en lievelingsvrouw van de aartsvader Jacob, wordt in de christelijke traditie gezegd dat ze een heldere blik had. Hoe dan ook, het gaat erom om een klare kijk te hebben op je begin, op je oorsprong. Voor wie gelooft, is je begin je oorsprong altijd God, die liefde is. Geloof geeft je ogen om die werkelijkheid te zien als de kern van je wezen en bestaan, en van al wat is.

Zoals ik reeds aanstipte, is het in mijn beleving niet geloven in iets, maar in Iemand, die ik de naam God geef. Hij is het, die de verborgen binnenkant van mijn leven bevrijdend en hartverwarmend vult en me zonder dwang voortstuwt op de weg naar meer menswording. Geloven is een lange en moeizame groeiweg, net zoals mensworden. Voor mij zijn beide onlosmakelijk met of in elkaar verstrengeld. Als het met mijn mensworden prima vooruit gaat, valt dat te merken aan mijn geloof. Wanneer het niet vlot met mijn geloof, heeft dat weerslag op mijn mensworden. Graag geef ik toe dat mijn geloof een zoekend en tastend geloof blijft, ook na 50 jaar kloosterleven.

Je kan zeggen dat geloof een gave is dat kan bemiddeld worden door gelovige mensen. Ook omstandigheden en gebeurtenissen kunnen een inrijpoort zijn naar gelovig worden. Nochtans is geen mens noch leer in staat om je het geloof te geven. Hoe ondersteunend onderleg in theologie en bijbelkennis ook kunnen zijn, ze maken je niet automatisch tot gelovig mens. Zolang je niet ten diepste geraakt wordt en wel zo dat het werkt als een bevrijdende kracht waar je kan van leven, stelt je geloof nog niet veel voor. Het is dan nog niet vergroeid geraakt met jou. Het doet deugd mensen op je geloofsweg te ontmoeten in wie dit al voor een deel gestalte heeft gekregen, Zij zijn voor jou een stimulans en bemoediging die je vertrouwen geven om het te blijven wagen met de Ontastbare en Onzichtbare. Vandaar het belang om je geloof in verbondenheid met gelovige mensen te beleven of in een andere vorm van gemeenschap.

Van jouw kant moet er verlangen en openheid aanwezig zijn, om uit te groeien tot waarachtig geloof. God is geen indringer of breekt niet in een mens binnen, om hem tot geloof over te halen. “ Hij die is “ of “ de Zijnde “: de naam waarmee Hij zich kenbaar maakte aan Mozes in de bijbel, is er altijd voor jou als een kwetsbare en weerloze aanbieding van liefde en leven. Van jouw kant vraagt dat een heel persoonlijk antwoord, een eigen keuze en geloofshouding.

* * *

Dat je in een christelijk gelovig milieu bent opgevoed biedt op zichzelf geen garantie, om tot een geloof te komen dat niet iets is naast en ná al het andere, maar een realiteit wordt die heel je leven gaat doordringen en de bezielende kracht is, voor de manier waarop met jezelf, met mensen en al het bestaande omgaat. De tijd en het gezin waarin ik opgroeide, dompelden mij als het ware onder in een bad van geloof en religiositeit. Dat sluit niet uit, dat het voor mij tot op vandaag een geduldig en volgehouden poging blijft om me het geloof eigen te maken. Zelf moet ik nu van dag tot dag de sprong wagen of de duik doen in het geloof. Die onderdompeling in het geloof en geloofspraktijken hebben ongetwijfeld ingewerkt op mij, om tot een persoonlijk geloof te komen.

In mijn prille kinderjaren bestond de versiering in huis haast uitsluitend uit religieuze symbolen. Op die wijze deden mijn ouders aan de huiscatechese. Tegelijk met het leren spreken, leerde je gebeden opzeggen en gebedshoudingen aan. Al heel vroeg werd ik op zondag meegenomen naar de Mis. Ik herinner me nog het licht blauwe hoedje dat me werd opgezet. Het voorschrift was toen dat alle vrouwen en meisjes, hoe klein ook, een hoed moesten dragen in de kerk. Vanaf mijn 6de vond mijn moeder dat het ogenblik daar was om elke morgen om 7 uur naar de Mis te gaan, als voorbereiding op mijn 1ste communie. Van toen af ben ik praktisch elke dag naar de Mis gegaan. Af en toe stribelde ik wel eens tegen, vooral tijdens de vakantie, omwille van het vroege uur om op te staan. Meestal stelde ik me er geen vragen bij en aanvaardde ik dat het zo hoorde te zijn. Als er een godsdienstige praktijk voor mijn moeder heilig en essentieel was, dan toch wel de Mis. Ik onderging daar stil wat er gebeurde, zonder te begrijpen. Misschien wel de juiste houding, want wat daar gebeurd is en blijft mysterievol. Echter niet in de zin dat je je verstand op nul moet zetten, omdat je er niet bijkan. Wel dat het je stil en sprakeloos maakt, omdat het gebeuren zo groot, zo diep, zo overweldigend en onuitputtelijk is. Door je eraan toe te vertrouwen, kan je er binnengaan, om er meer als een getransformeerde mens van liefde - vriendschap - verbondenheid uit te voorschijn te komen.

De discipline van het verstillen, die tijdens de viering van je gevraagd werd, was voor mij niet erg moeilijk, temeer omdat het wat in mijn aard ligt. Later ontdekte ik dat verstillen voor God, niet alleen uiterlijk, maar niettemin innerlijk, echt contemplatief gebed is. Dat verstild bidden, kwam ik op het spoor, toen ik en mijn vriendin volop met kloosterplannen in het hoofd liepen. Een bedevaartsoord, met een stille ruimte, waar de Eucharistie dag en nacht ter aanbidding was uitgesteld, oefende een grote aantrekkingskracht op ons uit. Het werd onze geliefkoosde pleisterplaats, van onze zondagse uitstap. Soms deden we het te voet. Stilaan drong de behoefte aan een verstild moment zich dagelijks op. In plaats van 's morgens op te staan om tijdig in de Mis van 7 uur te zijn, gebeurde dat nu een stukje vroeger.

Eens in het klooster bood de morgen meditatie gelegenheid om verstild te verwijlen bij een commentaar op een bijbel tekst. In mijn studie tijd gebruikte ik het meditatie boek door W. Grossouw: " Innerlijk leven ". Later voedde of laafde ik me spiritueel aan de bijbellezingen van de Mis. Het dagelijks " manna " op mijn groeiweg! Het ging hoofdzakelijk om een overweging van de schriftteksten, als het Woord van God voor mij en voor die dag, een speuren naar de boodschap en de oproep die ervan uitgaat. De Schrift of het evangelie op mijn leven leggen of mijn denken, doen en laten eraan te toetsen of spiegelen, verdiept en versterkt niet alleen mijn geloof, maar ondersteunt mijn gebed en mijn relatie met God.

Als beleving van de Advent en 40 dagentijd heb ik ooit, dag na dag, uitgeschreven wat de bijbel lezingen van de Mis me persoonlijk te zeggen hadden. Hoe ze me raakten en concreet een oproep voor mij waren. Een begenadigde tijd die me meer alert gemaakt heeft voor Gods woord! Aan dit alles ging een groei vooraf. Het begon thuis, daarna op school en in de kerk en later in het klooster, dat ik op weg gezet werd, om me vooral het Jezus verhaal eigen te maken. De godsdienst les op school, die " Gewijde Geschiedenis " genoemd werd, boeide me sterk. Het was de eerste kennismaking met de bijbel. Bij mijn " Plechtige Communie " kreeg ik van mijn peter een missaal. Op school leerde ik die gebruiken. Op die manier kon ik de Misteksten volgen en las ik in mijn missaal de lezingen van de Mis, in het Nederlands, als de priester die las of zong in het Latijn. Als beloning voor mijn trouw aanwezig zijn, in de catechese lessen, vanaf mijn 7de tot mijn 14 jaar, kreeg ik van de parochie priester een prisma " Nieuw Testament ". Tijdens mijn kloosteropleiding, was het nog niet evident, om de bijbel in zijn geheel te lezen. Het gebeurde veeleer fragmentarisch. Een volledige bijbel bezitten, was dat nog minder. Mijn 1ste volledige bijbel was opnieuw een geschenk van mijn peter, toen ik al enkele jaren kloosterleven achter me had.

Er werd in die tijd geen speciale aandacht gewijd aan, wat wij nu met klem onderkennen, als het " Woord van God ". Wat dat betreft, hadden de katholieke christenen nog een grote achterstand in te halen op de protestantse christenen. Pas na het Concilie, kwam er de echte doorbraak. Het accent lag voor het Concilie haast uitsluitend op de Sacramenten, waarin het heilshandelen van Christus tegenwoordig gesteld wordt en die bijbels gefundeerd zijn. In de praktijk hadden ze veeleer een devotionele dan bijbelse duiding. Dat was grotendeels het geval voor het religieuze leven van die tijd. Overeenkomstig de tijdsgeest kregen wij bij het begin van onze opleiding, als spirituele lectuur, meestal biografieën van heiligen. Of ik daarmee een buitenbeentje was? In alle geval had ik daar vlug genoeg van en evenmin een boodschap aan, omdat de heiligen in die biografieën of hagiografieën zo werden voorgesteld en opgehemeld dat het geen mensen leken. Omdat ik er niets mee kon, had mijn novicenmeesteres hier begrip voor en gaf me meer bijbels of evangelisch getinte lectuur.

Met boeken zoals “ De Heer ” door Guardini en “ Bijbelse vroomheid ” door W. Grossouw, daarmee kon ik het wel.

Als jonge zuster, stond ik ergens alleen en zonder steun van mijn omgeving bij mijn 1ste zendingsopdracht. 's Avonds biddend met Christus en vooral vanuit zijn woord, mijn dag overzien heeft me glansrijk geloofst, door deze moeilijke periode. Daar groeide mijn bidden uit tot een relatie met Christus. Hij fungeerde voor mij hier als, dé spiegel, met wie ik een relatie van liefde kon aangaan.

* * *

Toen ik 27 was, overkwam me iets na een operatie in het ziekenhuis. Het heeft me lange tijd geïntigreerd. Pas later lichtte voor mij de betekenis ervan op. Niets liet vermoeden dat de ervaring van leegte, waarmee ik te maken kreeg, een keerpunt zou worden in mijn bidden en leven. Daar lag ik nu, overmand door de leegte, van fysieke zwakten die me mentaal ook machteloos maakte en me het gevoel gaf van innerlijke uitholling. Er was de leegte van uren stil alleen zijn en de afwezigheid van dierbaren, die er niet konden zijn. Daarnaast de leegte van een teleurstelling, die me diep kwetste en van het afscheid nemen van haar, die mijn novicenmeesteres was geweest, met wie ik een hechte band had. Ze was terminale kanker patient, in hetzelfde ziekenhuis en overleed tijdens mijn opname. Mijn blik viel, om zo te zeggen, toevallig op het kruis aan de wand. Niets bijzonders op zichzelf, als je in een christelijk ziekenhuis ligt, want er valt niets anders te bespeuren, aan de muren. De tijd die ik er moest doorbrengen, heb ik echter uren woordloos gekeken naar het kruis, zonder daarbij iets te denken of te voelen ...helemaal leeg. Mijn leegte kruiste en ontmoette de ultieme leegte van de gekruisigde en versmolt ermee zonder dat ik er me ervan bewust was. Later vroeg ik me af, wat er toen gebeurde. In feite niets en toch iets ingrijpends, als je er gelovig naar kijkt.

Als God iemand bezoekt in de bijbel, dan ontwaart de mens enkel een schaduw of ziet hij nog net een glimp van Hem. Achteraf weet hij pas dat hij door God bezocht werd. Zo was het ook bij mij. Dát bezoek was stilte voor de storm! Nog tijdens mijn herstel periode belandde ik in een serieuze crisis. Misschien had dat wel iets te maken met het stilvallen of een tijd op non-actief gezet worden zodat je de kans niet meer krijgt te ontsnappen, aan de confrontatie met jezelf. Tot dan toe, was het nooit in mij opgekomen, om mijn religieuze leven in vraag te stellen. Achter de woorden God en geloof en nog meer de werkelijkheid, die daarmee worden aangeduid, had er voor mij al altijd een uitroepteken en geen vraagteken gestaan. Plots drong zich de prangende vraag aan mij op of je om goed te doen of een goed mens te zijn, perse gelovig en religieuze moet zijn? Met die vraag bleef ik worstelen en raakte er moeilijk uit, temeer omdat ik niemand wist, waar ik met die kwestie terecht kon. Mijn geloof en religieuze leven kwamen op de helling te staan. Omdat ik herstelde na mijn operatie, was dat

een soort camouflage, zodat mijn medezusters niets merkten van mijn innerlijke strijd. Alhoewel ik trouw bleef aan de gebedsoefeningen, ging het erop lijken dat mijn gebed alleen nog maar een beetje smeulde, als vuur onder het as.

Wie er wel iets van in de gaten kreeg, was een vroegere collega. Zij had de moed en de durf, om me op de man af te vragen: “ Zuster, is er iets, je lijkt niet meer dezelfde van vroeger? “. Ik maakte me er vlug vanaf met te zeggen, dat ik het wat moeilijk had. Daar bleef het bij tijdens die ontmoeting. Bij haar was er een lichtje gaan branden want enkele dagen later kreeg ik opnieuw met haar te doen, nu via de telefoon. Zij uitte haar bezorgdheid en vroeg of ik hulp had. Ik bekende dat het nog niet het geval was en niet goed wist waar die te vinden was. Kort nadien opnieuw telefoon van haar, dit maal met een voorstel en een adres, waar ik hulp kon vinden. Het adres dat ze me aanpreef, beviel me helemaal niet. Dat was nu de plaats waar ik, voor mijn gevoel, het allerlaatste zou gaan aankloppen om hulp. Zonder te laten aanvoelen, dat dit adres me niet zinde, bedacht ik vlug een paar argumenten, een poging om beleefd haar voorstel af te wimpelen. Bij mezelf dacht ik: “voor wie houdt zij mij om me te verwijzen naar slotzusters “, in mijn ogen wereldvreemde vrouwen, die achter slot en grendel zitten te niksen. Nog gaf ze het niet op. Enige tijd later stuurde ze me een brief, met het adres van de Clarissen, met daarbij 3 namen van zusters, tot wie ik mij kon wenden. Plots werd ik me bewust, dat ik, met het blijven weigeren van een uitgestoken hand een gevaarlijk spel speelde. Het zou best kunnen, dat ik daarmee Gods helpende hand afwees. Ten slotte is het langs mensen, dat Hij ons te hulp komt. Uit de bijbelverhalen komt duidelijk aan het licht, dat Gods hulp en redding brengt, door eenvoudige mensen en kleine onaanzienlijke middelen.

Mijn verzet was nog niet echt gebroken. Toch besloot ik een brief te schrijven, zelfs een beetje om van haar aandringen af te raken. Maar naar wie van die 3 onbekenden? Van de 1ste wist ik dat ze de overste was en van de 3de de vriendin van mijn collega. Mijn keuze viel op de eerste, hoe tegenstrijdig ook, omdat ik het er het minste voor voelde. In die brief stelde ik me eerst voor en daarna deed ik bondig mijn probleem uit de doeken. Het kwam hier op neer of het kloosterleven nog wel iets voor mij kon zijn, dat ik het niet meer zag zitten. Het einde van de brief luidde: “ Dat ik me wel de vraag stelde of ik me nog ooit gelukkig zou voelen, als ik mijn kloosterleven opgaf en of God me niet zou blijven achtervolgen. Een week later kreeg ik antwoord. 's Morgens even voor schooltijd werd me de brief in handen gegeven. Een moment waarop ik aarzelde en in tweestrijd raakte! Zou ik de omslag openen en de brief lezen? Als ik het zou doen, wist ik dat nu een ommekeer te wachten stond. Een moeilijke stap, een keuze om door de knieën te gaan!

**“toen heb ik ja gezegd
ja aan de liefde
en ja aan het kruis**

**want beiden wist ik één
dan brak de vreugde los”**

Deze tekst is een samenvatting van wat toen op gang kwam. In de bijbel is er vaak sprake dat God zijn Engel zendt, om mensen uit een noodsituatie te redden en om hen tot voller leven te bevrijden. Dat gebeurt vandaag nog. Het overkwam mij! Met die ommekeer kreeg ik mijn religieuze leven van gebed en inzet een nieuw impuls en elan. God werd steeds meer “ Iemand “ voor mij, een vervullend Iemand met wie ik een relatie kan aangaan, ook al gaat Hij mij ver te boven. Hij is en blijft de Andere die niet met mij, noch met zijn schepping samenvalt. Dat sluit niet uit dat je met Hem een reële verbondenheid, zonder versmelting kan beleven.

Die ommekeer bewerkte een grote honger naar gebed, naar verstillen. Gelukkig kreeg ik van mijn gemeenschap de ruimte om er meer tijd voor vrij te maken en had ik een overste die me hierin steunde. Mijn gedragingen gingen echter niet de eigenaardige of kwezelachtige toer op. Integendeel! Met meer animo en gedrevenheid zette ik me in voor school en parochie, voor mijn gemeenschap en het vrijwilligerswerk. Plots ging het erop lijken dat ik nu over meer tijd beschikte, meer beschikbaar en gemotiveerd leefde. Heel wat dingen waaraan ik vast zat, niet in het minst mijn ik-gerichtheid, kon ik haast vanzelf loslaten. Er was iets of beter gezegd Iemand in de plaats gekomen, die mijn leven vulde.

De 4 volgende jaren speelde een belangrijke rol voor de verdere invulling van mijn leven en voor mijn overstap naar een contemplatieve orde. Het eerlijk en volgehouden pogen om contemplatief in de actie te staan, waren doorslaggevend om de authenticiteit van mijn nieuwe roeping in mijn roeping te onderkennen en te laten bevestigen, door hen die mij begeleidden. Ondertussen was mijn visie op vrouwen in het slotklooster en het contemplatieve leven grondig veranderd. Haast 35 jaar behoort ik nu tot die vrouwen. Als iemand nu op mij hetzelfde etiket kleeft van “ wereldvreemd, vrouwen die achter slot en grendelen zitten te niksen, zoals ik het ooit deed, zal ik er begrijpend om glimlachen. Zo lang je zo’n leven niet vanbinnen uit kent, kan je de zin ervan moeilijk achterhalen.

* * *

Het is waar, dat het behoren tot een gemeenschap met een contemplatieve levensvorm, je niet automatisch tot een contemplatieve vrouw of man maakt. Je kan dat net zo goed worden buiten een contemplatieve orde. Alleen vind je in een contemplatieve gemeenschap heel veel wat je helpt of ondersteunt om te groeien, tot een leven van gebed en contemplatie. Veel hangt af van jouw inspelen op genade. Daarmee bedoel ik dat contemplatie en gebed op de eerste plaats een gave van God zijn. In de brief aan de Romeinen onderstreept Paulus dat wij niet kunnen bidden. Je hoeft het ook niet te kunnen, want de Geest helpt ons in onze zwakheid. Hij bidt in ons (Rom.8, 26-27). Het is de Geest die Jezus ons gaf, op het ogenblik dat Hij op het kruis, de uiterste leegte doorworstelde. Die gave van God realiseert zich in de mate van mijn eerlijk verlangen en consequente inzet. Het veronderstelt dat je een capaciteit ontwikkelt, van een fundamenteel loslaten. Een loslaten van je streven naar bezit – eer – macht. Het is “ de smalle weg “ en het “ gaan door de nauwe poort “, (Mt 7,13-14) waarbij je afziet van vluchtheuvels of ontsnappingsroutes. Een loslaten dat Clara aanduidt met “ de weg van armoede, nederigheid en liefde gaan. “

Franciscus heeft haar die weg getoond en geleerd , getuigt zij. (Test Clar 5). Die weg heeft alles te maken met je menszijn, je leven in liefde, vriendschap en verbondenheid. Hij voert je naar contemplatie, naar een manier van in het leven te staan die harmonie scheidt in jezelf en verbondenheid zowel met de mensen, de schepping als met God. Voor elke mens ligt die schepping open. De meest bevoorrecht, om die weg te vinden en te betreden zijn de kleinen en de armen. Dit is een indringende boodschap van de bijbel. Het zijn zij, die door de leegte zijn gegaan en haar verduurden, De “ armen van Jahwe “, van vroeger en nu! Koploper is Jezus Christus zelf, “ de zoon van God “, die voor ons de weg is geworden “. (Test Clar 5), vooral de uitweg uit de impasse van de leegte. Op de voet gevolgd door Maria die een schoot van leegte was, dat God er mens in kon worden. Daarin schuilt haar grootheid, is zij oerbeeld en spiegel van geloof en liefde, van een schoot van leegte, die gevuld wordt met de volheid van God, Ze rijst voor mij schitterend op, als de grootste bijbelse vrouw, uit het weinige dat over haar gezegd wordt in de evangeliën.

In mijn pogen om letterlijk en figuurlijk schoot van leegte te zijn, ligt voor mij het geheim besloten van mijn celibatair leven nl. Van ruimte te worden voor God en de mensen.

Het “ magnificat “ dat de evangelist Maria in de mond legt, is een jubelzang van hoe leegte voor God, volheid wordt. Bij Franciscus zien we iets dergelijks gebeuren. Zijn “ Zonnelied “ werd niet geboren uit een romantische bui of een euforisch moment, waarop je de hele wereld verlangt te omhelzen. Integendeel! Zo goed als blind, doodziek, innerlijk gebroken en uitgehold, overmand door het gevoel van mislukt te zijn ...ja uit die leegte van het alles loslaten, zegent hij God om heel de schepping, om alles wat is zoals het is. Het is niet als een natuurliefhebber dat hij de zon heer en broeder noemt, de maan en de sterren

zuster, de aarde zuster en moeder, het vuur en de wind met de wolken en alle weer broeder, het water en de dood zuster. Hij aanvaardt dat de schepping is zoals ze alleen maar kan zijn, zowel weldadig als vernietigend, inclusie de mens, die wel de vrije keuze heeft, voor het goede doel als voor het kwade. Hij zegent God voor de mensen die, door Gods liefde, de pijn, het onrecht, het kwade hen aangedaan kunnen vergeven en loslaten. Ook hen die ziekte en verdrukking dragen. Franciscus weet best waarover hij het hier heeft. Hij is er zelf slachtoffer van. Zijn " Zonnelied " is een lied van iemand die alles loslaat en zich kan toevertrouwen , aan wie de allerhoogste, almachtige, goede Heer is. Dit in het spoor van Hem, die in de ultiemste leegte, genageld aan een uitermate ontluisterend kruis, God toch vertrouwwol Abba: Vader bleef noemen, zonder antwoord op de vraag waarom zijn zending zo pijnlijk moest mislukken en zijn leven zo smartelijk eindigde.

* * *

In mijn zoeken van God, ben ik op het punt gekomen, dat voor mij de leegte een bijzondere plaats is van Gods aanwezigheid. De leegte, die Jezus Christus als " de Spiegel geplaatst op het kruis " weerspiegelt. Hij bergt in zich alle leegtes, die een mens ontmoet in het leven, niettemin de leegte van de dood, opdat ze vervuld zouden worden met de liefde en de volheid van God. Een lange tijd deed ik erover, vooraleer mij dit inzicht geschonken werd. Door het leven zelf, kreeg ik met pijnlijke ervaringen van leegte te maken, Met heel wat " waarom vragen " heb ik geworsteld, soms de wanhoop nabij. Met dat inzicht zijn niet alle problemen van de baan en gaat het evenmin zonder slag of stoot om leegte ervaringen te accepteren. Die duiding is, tot nu toe, voor mij nog altijd de enige uitweg, om ermee te leren omgaan en leven. De dagelijkse morgen - en avondmeditatie, waarbij ik uiterlijk en innerlijk tracht te verstillen, als een vorm om leegte te scheppen voor God, maken me meer alert, om de leegtes die me overkomen zo te duiden.

Onlangs hoorde ik een voor mij verhelderende uitleg over "de ark " in het boek uit de bijbel: Exodus 37, 7-8 en " het lege graf " in het Paasverhaal volgens het evangelie van Johannes: Joh. 20, 12. Als je beiden van nabij bekijkt, merk je dat ze op elkaar lijken, " de ark " met de 2 Cherubs aan beide uiteinden en " het lege graf " met de 2 engelen, één aan het hoofteind en één aan het voeteneind. Van de lege ruimtem tussen de 2 Cherubs op de ark, werd gezegd, dat dáar de Shekinach, de tegenwoordigheid van God rust. In het Paasverhaal kan Maria van Magdala eerst de link niet leggen naar de ark met de 2 Cherubs, als ze de twee engelen ziet. Ze kan het alleen door zich 2 maal om te keren, door een dubbele bekering. Eerst naar de tuinman, de verrezen Heer, in cognito, die haar naam noemt. Daarna naar het lege graf, terwijl zij uitroept: Rabboemi! (lieve Meester). In de leegte, die ze eerst niet kon plaatsen vindt ze haar Rabboeni en Heer, naar wie zij wanhopig zoekt. Aan die uitleg heb ik een boodschap.

* * *

Vrij recent ontdekte ik de meditatie methode van John Main en maakte ik kennis met de " Wereldgemeenschap voor Christelijke meditatie ", die hij stichtte. Die meditatie methode slaat bij mij aan, omdat ze voor mij authentiek christelijk is, maar ook eenvoudig (geen synoniem van gemakkelijk) en toegankelijk voor iedereen, die ervoor openstaat, zelfs voor kinderen. Het gaat in die methode om helemaal te verstillen, uiterlijk maar vooral innerlijk. Dit verstillen of leegworden en " ingaan in je binnenkamer " Matth 6,6 en er alleen nog een gebedswoord of mantra laten weerklinken, opent je voor Gods aanwezigheid. Je laat Hem op die manier in jouw leegte, God zijn. Op deze wijze laat je zijn Rijk van liefde, vriendschap en verbondenheid meer gestalte krijgen in en rond om jou.

Het ontdekken van die meditatie methode is echter niet helemaal nieuw voor mij. Het verstillen was al enigzins aanwezig in mijn kinderjaren. Met de jaren heeft mijn contemplatief gebed die eenvoudige vorm gevonden en aangenomen, die sprekend lijkt op de methode van John Main. Ze ligt, voor mij, eveneens in de lijn van de spiritualiteit van armoede en eenvoud van Clara en Franciscus. Het is voor mij een vreugde en bemoediging, me nu wereldwijd verbonden te weten, met allen die in zich een stille en lege ruimte creëren, voor God, die liefde is. Meditatie, contemplatie en alle vormen van gebed focussen op de liefde. God, als dé liefde in je toelaten, brengt vanbinnenuit een dynamiek op gang, waardoor je meer menswordt.

Menswoorden en onze wereld menselijker maken, heeft ten slotte alles te maken met liefde.

Liefde

als WERKWOORD
BRON van GELUK
WIE DIE KUNST verstaat.
menszijn!

Slot

Als ik de balans opmaak van 50 jaar kloosterleven drijft voor mij boven dat leven vanuit mijn geloof me stuwt tot mensworden samen met anderen. De kerninhoud van dat geloof is om geworteld en gegrondvest in Christus te zijn. Geworteld en gegrondvest zijn in Christus, heeft alles te maken met geloven dat ik door hem bemind ben en met "elkaar liefhebben met de liefde van Christus en die liefde metterdaad naar buiten toe tonen": om Clara te citeren (Test. Clar.59). Dat betekent concreet voor mij dat ik in zijn voetstappen treed van armoede en nederigheid en me voortdurend door bezinning, gebed, meditatie spiegel in hem "die arm in een kribbe is gelegd, arm in deze wereld heeft geleefd en die naakt op het kruishout is achtergebleven." (Test. Clar 45).

De liefde van Christus heeft een verticale en horizontale dimensie. Ze vormt als het ware een kruis. Ze daalt van God af en ze opent zich als twee armen voor elk mens. De liefde die Christus weerspiegelt laat me geen rust om zelfgenoegzaam en hebberig te leven. Ze maakt je steeds meer leeg van ik gerichtheid zodat er ruimte vrijkomt voor de liefde van God, zuiver tot op de graat. Groeien in een grondhouding van armoede en nederigheid, helpen je "groeien in de liefde van God en de wederzijdse liefde." (Test. Clar. 60).

De liefde van mensen heeft vaak bewust of onbewust verscholen bijbedoelingen. Ze is niet altijd of helemaal een onbaatzuchtig liefhebben als je je dienstbaar opstelt. Verborgene motieven zoals ambitie of er zelf groter of belangrijker door worden of meer macht en invloed en aanzien krijgen, spelen ons dikwijls parten. Liefhebben met de liefde van God, zoals we zien in Christus, dat maakt je echt tot mens en medemens. Omdat mijn kloosterleven me hierin niet alleen stimuleert maar voor mij de manier is om dat te realiseren, blijf ik er tot op vandaag voor kiezen. Het is geen betere of hogere manier, wel is het voor mij de enige manier!

* * *

